

მუსიკა

4

სახელმძღვანელო

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Əhməd Cavadındır.*

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadیرiz!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!

Minlərlə can qurban oldu,
Sinən hər bə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştəqdır!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

ჰეიდარ ალიევი

აზერბაიჯანელი ხალხის სართო ეროვნული ლიდერი

ნარმიზ რეჯებოვა
შეკლა კულიევა
ზემფირა ალიევა

მუსიკა

ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების მე -4

კლასებისათვის მუსიკის საგნის

სახელმძღვანელო

© “Şərq-Qərb” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti

გთხოვთ ამ გამოცემასთან დაკავშირებული თქვენი
შენიშვნები და წინადადებები გამოგზავნოთ

info@eastwest.az და derslik@edu.gov.az

ელექტრონულ მისამართებზე. წინასწარ მადლობას
მოგახსენებთ ჩვენთან თანამშრომლობისათვის!

ŞƏRQ-QƏRB

სარჩევი

ხალხური მუსიკა და პროფესიონალური მუსიკა

1

1. "ჩემი სამშობლოს სანახავად გიწვევთ მეგობრებო"8
2. ხალხური მუსიკა კომპოზიტორთა ნაწარმოებებში.. 10
3. მუსიკალური ხიდები 12

მუსიკალური კოლექტივები

2

4. ინსტრუმენტული ანსამბლები 16
5. საცეკვაო ანსამბლები 18
6. ვოკალური კოლექტივები 20

მუსიკალური ნაწარმოებების მელოდიები

3

7. სიმღერის მელოდია და ტექსტი.....24
8. ინტერვალები მელოდიაში.....27
9. მუსიკის გამომსახველი საშუალებები.....30

ორხმოვანი მუსიკა

4

10. ექო მუსიკაში34
11. რიტმული ორხმოვანობა36
12. კანონი.....38
13. ბანის ხმები.....40

მუსიკალური კროსვორდი42

მუსიკა და ხელოვნების სხვა სახეები

5

14. მუსიკა და ლიტერატურა.....44
15. მუსიკალური ეკრანი47
16. მუსიკალური სპექტაკლი50
17. ქვებსაც აცოცხლებს ხელოვნება და მუსიკა52
18. ნოვრუზის გართობები54

მუსიკალური სურათები

6

19. პორტრეტი მუსიკაში 58
20. მუსიკალური ნატურმორტი 60
21. ბუნების ტილოები მუსიკაში 62
22. გამოფენაზე..... 65

საკონცერტო დარბაზში

7

23. "ჩემო ძვირფასო, ჩემო სამშობლო!"68
24. აფიშა.....70
25. მზადება კონცერტისთვის72
26. საზეიმო კონცერტი74

თამაში "მუსიკალური საჩუქარი"76

რა ვისწავლეთ78

საზის და სალამურის დიპლომი80

საღამური

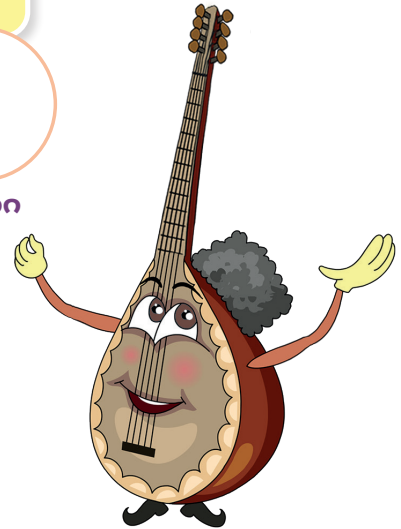
ძვირფასო მეგობრებო!
 თქვენ უკვე მეოთხე კლასის მოსწავლეები ხართ და თქვენთან ხელახლა შეხვედრით ძალიან ბედნიერები ვართ! ამ წელსაც თქვენ სახელმძღვანელოს საშუალებით მუსიკის სამყაროში მოგზაურობას განაგრძობთ!

საზი

გაკვეთილის მთავარ კითხვას მე დაგისვამთ. პასუხს დავალებების შესრულების შედეგად იპოვით.

ჩემს კითხვაზე პასუხის გაცემით თქვენ გაიგებთ, რა ისწავლეთ გაკვეთილზე.

მოქმედებების პირობითი ნიშნები:

მღერა

მოსმენა

ლექსიკონი

დავალება

ცეკვა

თვითშემოწმება

სახელმძღვანელოში მოცემულ **QR კოდებზე** მიმართვით, მიიღებთ თემასთან დაკავშირებულ მეტ საინტერესო ინფორმაციას.

წესები

▶ მუსიკალური ნაწარმოების მოსმენის წესები:

- დასაწყისიდან დასასრულამდე ყურადღებით მოისმინეთ.
- მოსმენის დროს დაიცავით სიწყნარე.

▶ სიმღერის შესრულების წესები:

- სხეული სწორად დაიჭირეთ.
- ჩაისუნთქეთ ცხვირით, ჰაერი პირით ნელ-ნელა გამოუშვით.
- შესრულების დროს სიტყვები სწორად გამოთქვით.
- ინტონაციას მიაქციეთ ყურადღება.
- სიმღერა გამომსახველად იმღერეთ.

▶ გუნდური სიმღერის წესები:

- შესრულების დროს მასწავლებლის მითითებებს მიაქციეთ ყურადღება.
- ერთი სიმღერა ერთდროულად დაიწყეთ და ერთად დაამთავრეთ.
- შესრულების დროს სხვებს არ ჩამორჩეთ და არ იჩქაროთ.

I განყოფილება

ხალხური მუსიკა და პროფესიონალური მუსიკა

- 1 "ჩემი სამშობლოს სანახავად
გიწვევთ მეგობრებო"
- 2 ხალხური მუსიკა
კომპოზიტორთა
ნაწარმოებებში
- 3 მუსიკალური ხიდები

მუსიკა ხელოვნების ერთ-ერთი სახეობაა. ადამიანის განცდები, ემოციები და აზრები სხვადასხვა მელოდიაში იძენს გამოხატვას. მუსიკის სამყაროში ზოგიერთ ნაწარმოებს ხალხურ მუსიკას მიაკუთვნებენ, ზოგიერთს კი პროფესიონალურ მუსიკას.

“ჩემი სამშობლოს სანახავად გიწვევთ მეგობრებო”

**აზერბაიჯანის რესპუბლიკის
სახელმწიფო ჰიმნი**

მუსიკა თოფიგ გულიევის,
სიტყვები სულეიმან რუსთამისაა.

**სამშობლოს თემა ხალხურ
და პროფესიონალურ
მუსიკაში როგორ
შეიძლება იყოს
გამონატული?**

ხალხების ეროვნული მუსიკალური
კულტურა ხალხური და პროფესიონალური
მუსიკისგან შედგება.

ყველა ხალხს აქვს თავისებური მუსიკა.
ძველად მუსიკის ნოტებით ჩანაწერები არ
არსებობდა. ამიტომაც ხალხური მუსიკის
შემქმნელები უცნობია. ხალხის მიერ
შექმნილი ეს მუსიკალური ნიმუშები
თაობიდან თაობას ზეპირად გადაეცემოდა
და ამგვარად მოაღწია ჩვენამდე.

პროფესიონალური მუსიკის ავტორი
ცნობილია. მისი შემქმნელები
კომპოზიტორები არიან. პროფესიონალური
მუსიკალური ნაწარმოებები ხალხურ
მუსიკასთან შედარებით უფრო
თანამედროვეა. კომპოზიტორი არის
მუსიკოსი, რომელმაც მუსიკის დარგში
სპეციალური განათლება მიიღო.

აზერბაიჯანს
მისი მდიდარი და
მრავალფეროვანი მუსიკის
გამო შეიძლება ვუწოდოთ
სიმღერის ქვეყანა.
აზერბაიჯანის ხალხურ
და პროფესიონალურ
მუსიკაში ჩვენი
სამშობლოსთვის გალობას
განსაკუთრებული ადგილი
უკავია. ასეთ მუსიკალურ
ნიმუშებს მიეკუთვნება
აზერბაიჯანის რესპუბლიკის
სახელმწიფო ჰიმნი, სიმღერა
“აზერბაიჯანში მოვიდეს”
და ხალხური ცეკვა
“აზერბაიჯანი”.

“აზერბაიჯანში მოვიდეს”

მუსიკა თოფიგ გულიოვის,
სიტყვები სულეიმან რუსთამისაა.

“აზერბაიჯანში მოვიდეს”

I სტროფი

Vətənimin seyrinə çağırıram elləri,
Sərvət görmək istəyən Azərbaycana gəlsin.
Bəzənib başdan-başa şəhərləri, kəndləri,
Cənnət görmək istəyən Azərbaycana gəlsin.

III სტროფი

Bağçaları, bağları, zavalıdır qış-bahar,
Məhəbbəti, şöhrəti dolaşır diyar-diyar.
Al bayraqlar altında, alını açıq, bəxtiyar
Millət görmək istəyən Azərbaycana gəlsin.

II სტროფი

Payızında, qışında, baharında, yazında
Dinir dostluq nəğməsi könüllərin sazında.
Sabaha addımlayan mərd oğlunda, qızında
Qeyrət görmək istəyən Azərbaycana gəlsin.

მასწავლებლის
მითითებებზე
ყურადღების მიქცევით
იმღერეთ “აზერბაიჯანში
მოვიდეს”.

აზერბაიჯანული
ხალხური ცეკვა

მაღალი სულიერი განწყობით შეასრულეთ
ხალხური ცეკვა “აზერბაიჯანი”.

რა იყო
თქვენთვის
საინტერესო
გაკვეთილზე?

▶ ცეკვის ელემენტების სქემა

მოცემული მუსიკალური ნიმუშები დააკავშირეთ
შესაბამის წრეებთან.

ხალხური
მუსიკა

პროფესიონალური
მუსიკა

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის
სახელმწიფო ჰიმნი

სიმღერა “აზერბაიჯანში მოვიდეს”

ცეკვა “აზერბაიჯანი”

ხალხური მუსიკა კომპოზიტორთა ნაწარმოებებში

როგორ განვასხვავოთ
პროფესიონალური
მუსიკა ხალხური
მუსიკისგან?

გენიალური აზერბაიჯანელი კომპოზიტორი უზეირ ჰაჯიბეილი ეროვნული პროფესიონალური მუსიკის ფუძემდებელია. მისი დიდი დამსახურებიდან ერთ-ერთი აზერბაიჯანული კულტურის განვითარებაში ის არის, რომ მან პირველმა შეაგროვა და ნოტებში ჩაიწერა აზერბაიჯანული ხალხური სიმღერები. უზეირ ჰაჯიბეილის ეს საქმე სხვა აზერბაიჯანელმა კომპოზიტორებმა განაგრძეს. მუსლიმ მაგომაევის, ასეფ ზეინალლის, ფიქრეთ ამიროვის, საიდ რუსთამოვის, თოფიგ გულიევსა და სხვებსაც დიდი ღვაწლი მიუძღვით ხალხური მუსიკის დაცვასა და შენარჩუნებაში.

“ბაღში ყვავილია”
აზერბაიჯანული
ხალხური სიმღერა

“ბაღში ყვავილია”

I სტროფი

Şəfəq saçır gün bizə,
– Pəh, pəh, nə gözəl olur.
Çıxaq tarlaya, düzə,
– Pəh, pəh, nə gözəl olur.
Qızlar, bu al səhərdə
Gəlin duraq üz-üzə.

მისამღერი:

Bağclar gül açır,
Bülbüllər dil açır,
Geyinir al-əlvan,
– Pəh, pəh, nə gözəl.

II სტროფი

Tarlalarda biz gəzək,
– Pəh, pəh, nə gözəl olur.
Pambıq dərək, gül dərək,
– Pəh, pəh, nə gözəl olur.
Muğanın sərvətindən
Hər tərəfə göndərək.

მისამღერი.

T

1

“ბაღში ყვავილია” სიმღერის შესრულება ერთდროულად
დაიწყეთ და ერთად დაამთავრეთ.

აზერბაიჯანული პროფესიონალური მუსიკის ჩამოყალიბებაში ხალხურმა მუსიკამ დიდი როლი შეასრულა. კომპოზიტორებმა ხალხური მუსიკა საკუთარ ნაწარმოებებში გამოიყენეს. აზერბაიჯანელმა კომპოზიტორმა ელმირა ნაზიროვამ რამდენიმე აზერბაიჯანული ხალხური მელოდია ფორტეპიანოსთვის დაამუშავა. ამ დამუშავებებიდან ერთ-ერთია კრებული "8 საბავშვო პიესა".

"8 საბავშვო პიესა" კრებულიდან მე-6, მე-7 და მე-8 ნომერი პიესები
მუსიკა ელმირა ნაზიროვასია.

უჯრაში პიესის ნომრის ჩაწერით დაასრულეთ წინადადება.
"ბაღში ყვავილია" აზერბაიჯანული ხალხური სიმღერის მელოდია გამოყენებულია ნომერ პიესაში.

შეადარეთ მუსიკალური ნიმუშები.

პიესა

ელმირა ნაზიროვა

განსხვავებული
ასპექტები

მსგავსი
ასპექტები

"ბაღში ყვავილია"

აზერბაიჯანული ხალხური
სიმღერა

განსხვავებული
ასპექტები

რა გააკეთეთ გაკვეთილზე ხალხური და პროფესიონალური მუსიკის გასარჩევად?

რატომ იყენებენ კომპოზიტორები თავიანთ ნაწარმოებებში ხალხურ მუსიკას?

კომპოზიტორები თავიანთ ნაწარმოებებში ფართოდ იყენებდნენ და ახლაც იყენებენ ხალხურ მუსიკას. როდესაც სხვა ხალხების თემებს მიმართავენ, იმ ხალხის მელოდიებსა და რიტმებს იყენებენ თავიანთ ნაწარმოებებში.

ასეთი ნაწარმოებებიდან ერთ-ერთია გამოჩენილი აზერბაიჯანელი კომპოზიტორის, უშრაფ აბასოვის მიერ სულეიმან სანი ახუნდოვის ნაწარმოების საფუძველზე დაწერილი **ბალეტი** - "ყარაჯა (შავგრემანი) გოგონა". კომპოზიტორმა ამ ბალეტში ყარაჩა გოგოს სახის შესაქმნელად გამოიყენა ციგნური მუსიკის რიტმები.

ბალეტის შინაარსი, ძირითადად, ცეკვით გამოხატული მუსიკალური სცენური ნაწარმოებია.

▶ ბალეტის მოკლე შინაარსი:

ნაწარმოებში მოთხრობილია კეთილშობილი და მამაცი თუთუს (ყარაჯა (შავგრემანი) გოგოს) ბედი, რომელმაც ბავშვობაში დაკარგა მშობლები. ეს გოგონა თავიდან ციგნებთან, შემდეგ კი პირი ბაბას მფარველობაში ცხოვრობს.

პირი ბაბა მდიდარი ოჯახის მეზალეა. თუთუ ოჯახის ქალიშვილ ხადიჯასთან (აღჯასთან) მეგობრობს. თუთუ მეგობრობას ერთგულად ინარჩუნებს და აღჯას სიკვდილისგან იხსნის.

**ბალეტიდან “შავგრემანი
გოგონა” – “შავგრემანი
გოგონასა და აღჯას
ცეკვა”**

მუსიკა აშრავ აბასოვისაა.

**“შავგრემანი გოგონასა
და აღჯას ცეკვის” რიტმის
შესაბამისად ტაში
დაუკარით.**

კომპოზიტორები **ოპერის**
დაწერისას ხალხურ
მუსიკას იყენებდნენ.
ასეთი კომპოზიტორებიდან
ერთ-ერთი მიხეილ
გლინკაა. მან ოპერაში
“რუსლანი და ლუდმილა”
აზერბაიჯანული
ხალხური სიმღერა
“ციხე-სიმაგრის ძირში
ჩიტი ვყოფილვყავი”
გამოიყენა.

ოპერა არის მუსიკალურ-
სცენური ნაწარმოები,
რომლის შინაარსიც
ძირითადად სიმღერის
მეშვეობით გადმოიცემა.

ოპერის მოკლე შინაარსი:

**ოპერიდან “რუსლანი და
ლუდმილა” – “გოგონათა გუნდი”**
მუსიკა მიხეილ გლინკასია.

ჯადოქარი ჩერნომორი მშვენიერ ლუდმილას თავის ციხე-
სიმაგრეში ტყუეობაში აიყვანს. მხედარი რუსლანი ყველა
დაბრკოლებას გადალახავს და მას იხსნის. ყოველი ზღაპრის
მსგავსად, ეს ზღაპარიც ბედნიერი დასასრულით მთავრდება
– სიკეთე ბოროტებაზე იმარჯვებს.

“ციხე-სიმაგრის ძირში ჩიტი

ვყოფილვყავი”

აზერბაიჯანული ხალხური სიმღერა

“ციხე-სიმაგრის ძირში ჩიტი ვყოფილვყავი”

I სტროფი

Qalanın dibində bir quş olaydım,
Gələnə, gedənə yoldaş olaydım.

III სტროფი

Qaladan qalaya nar yemək olmaz,
Hər gələn adama can demək olmaz.

II სტროფი

Qardaşsız qızlara qardaş olaydım,
Gələnə, gedənə yoldaş olaydım.

IV სტროფი

Anama söyləyin atımı satsın,
Səsimiz, sözümüz dostlara çatsın.

V სტროფი

Qalanın dibində yığıldım yatdım,
Yuxuda əlimlə ulduza çatdım.

სხვებს არ ჩამორჩეთ და არ გაასწოროთ, იმღერეთ “ციხე-სიმაგრის ძირში ჩიტი ვყოფილვყავი” გუნდურად.

შეავსეთ ცხრილი.

-მუსიკალური ნიმუშის სახელწოდება	პროფესიონალური მუსიკა ("+" ან "-")	ხალხური მუსიკა ("+" ან "-")
“შავგრემანი გოგონისა და აღჯას ცეკვა”	☆☆☆	☆☆☆
“ციხე-სიმაგრის ძირში ჩიტი ვყოფილვყავი”	☆☆☆	☆☆☆
“გოგონების გუნდი”	☆☆☆	☆☆☆

რა ისწავლეთ
ახალი ხალხური და
პროფესიონალური მუსიკის
შესახებ?

II განყოფილება

მუსიკალური კოლექტივები

- 4** ინსტრუმენტული ანსამბლები
- 5** საცეკვაო ანსამბლები
- 6** ვოკალური კოლექტივები

ზოგჯერ მუსიკალურ კოლექტივს მუსიკალურ ანსამბლს ან მუსიკალურ დასსაც უწოდებენ. არსებობს ინსტრუმენტული, საცეკვაო და ვოკალური მუსიკალური კოლექტივები. ამ კოლექტივებს აერთიანებთ ის, რომ ისინი მუსიკალური ნაწარმოებების შესრულებაზე ერთად მუშაობენ.

ინსტრუმენტული ანსამბლები

ინსტრუმენტული ანსამბლები შედგება ერთ ან სხვადასხვა მუსიკალურ ინსტრუმენტზე შემსრულებელი მუსიკოსებისგან. შემსრულებელთა რაოდენობის მიხედვით, ანსამბლს სხვადასხვა სახელი აქვს: დუეტი (ორი შემსრულებელი), ტრიო (სამი შემსრულებელი), კვარტეტი (ოთხი შემსრულებელი), კვინტეტი (ხუთი შემსრულებელი) და ა.შ. ანსამბლის მუსიკოსებმა ნაწარმოების შესრულების ერთდროულად დაწყებასა და დასრულებას, ტემპსა და რიტმს, დინამიკურ ნიუანსებს და ა.შ. უნდა მიაქციონ ყურადღება.

არსებობს ნაწარმოებები, რომლებიც თუმცა ერთი ინსტრუმენტისთვისაა დაწერილი, სხვა მუსიკალური ინსტრუმენტებიც, სხვადასხვა ინსტრუმენტული ანსამბლებიც ასრულებენ მათ. ასეთი ნაწარმოებებიდან ერთ-ერთია გერმანელი კომპოზიტორის, იოჰანეს ბრამსის ფორტეპიანოსთვის დაწერილი "მე-5 ნომრის უნგრული ცეკვა". ეს ნაწარმოები უნგრული ხალხური ცეკვის მელოდიაზეა აგებული.

როგორ შეიძლება
ინსტრუმენტული
ანსამბლების ორგანიზება?

ინსტრუმენტული ანსამბლი არის
მუსიკოსთა ჯგუფი, რომელიც
მუსიკალურ საკრავებზე უკრავს.

**"მე-5 ნომრის უნგრული
ცეკვა"**
მუსიკა იოჰანეს ბრამსისაა.

**"მე-5 ნომრის უნგრული
ცეკვის"** რიტმის შესაბამისად,
ანსამბლის ფორმით
შეასრულეთ დასარტყამი
ინსტრუმენტების თანხლებით.

▶ “დაე, ვიოლინოები თვითონ აეწყონ”

“დაე, ვიოლინოები
თვითონ აეწყონ”
ჩეხური ხალხური სიმღერა

I სტროფი

Skripkaları kökləyin, tez olun.
Şeypurları qaldırın, tez olun.
Bayram keçiririk burda bu gün.
Yaşlı, gənc də rəqs edəcək bu gün.
Tra-la-la-la! Tra-la-la-la!
Yaşlı, gənc də rəqs edəcək bu gün.

II სტროფი

Əgər kim oynamaq istəməsə,
Onsuz da başlayırıq biz rəqsə.
Dabanlar da özləri vuracaq,
Başmaqlar özləri oynayacaq.
Tra-la-la-la! Tra-la-la-la!
Başmaqlar özləri oynayacaq.

III სტროფი

Biçinçilər tarladan gəldilər –
Fleytalar da həvəslə çaldılar.
Yaşlı və gənclər indi rəqs etsin.
Səhərədək bayram davam etsin.
Tra-la-la-la! Tra-la-la-la!
Səhərədək bayram davam etsin.

მ
2

“დაე, ვიოლინოები თვითონ აეწყონ” სიმღერის
შესრულებისას სხვადასხვა ანსამბლში დაკვრა
მოძრაობებით გამოსახეთ.

სასულე, დასარტყამი და სიმებიანი
ინსტრუმენტების ანსამბლებს სად
შეხვედრიხართ?

როგორ შეიძლება
შესრულდეს ცეკვები
კოლექტიურად?

ხალხის ეროვნული სული, ისტორია, ჩვეულება-
ტრადიციები, ყოფა-ცხოვრება, სიხარული,
მწუხარება და ა.შ. არა მხოლოდ სიმღერებში,
არამედ ხალხურ ცეკვებშიც აისახება. წარსულში,
ზოგიერთ ხალხურ ცეკვას მხოლოდ
დასარტყმელი საკრავების თანხლებით
ასრულებდნენ, ზოგს კი სიმღერით. ცეკვები
სოლო, დუეტის და სხვადასხვა შემადგენლობის
(ქალთა, კაცთა და შერეული) კოლექტივების
მიერ სრულდება.

სოლო არის მუსიკალური ნაწარმოების
ერთი პირის მიერ შესრულება;

“ჯენგი” აზერბაიჯანული ხალხური ცეკვა
გმირული ხასიათისაა. ის არის ცეკვა, რომელიც
ხმლებითა და ფარებით კოლექტიურად
სრულდება. “ჯენგი” არის ნამდვილი გმირული
ცეკვა, რომელიც ბრძოლის ველის მოძრაობებს
გამოსახავს. ჩვენმა გენიალურმა კომპოზიტორმა
უზეირ ჰაჯიბეილიმ ოპერაში “ქოროღლუ”
ხალხის სახეების შესაქმნელად გამოიყენა ამ
ცეკვის მელოდური და რიტმული თვისებები.

**ოპერიდან “ქოროღლუ” –
“ჯენგი”**
მუსიკა უზეირ ჰაჯიბეილისაა.

1

**“ჯენგი” ცეკვის შესრულების წესის შესაბამისი
ფორმა აირჩიეთ.**

მ 2

კოლექტიურად ცეკვისთვის შეადგინეთ 3 წესი.

“ელ-იალი”

აზერბაიჯანული ხალხური
სიმღერა

“ელ-იალი”

Sağ, sağ, sağ ayağın qabağa,
Sol, sol, sol ayağın qabağa.
Bir addım irəli,
Sol ayağın qabağa.
Bir addım geriyə,
Sağ ayağın qabağa.
Sağ ayağın irəli,
Sol ayağın irəli.
Bu gün ayın üçüdür,
Girmə, bostan içidir,
Ay, hay, a yallı!
Ay, hay, a yallı!

იალები მასობრივი ხალხური
ცეკვებია. მათში სიმამაცე, სისწრაფე,
სიხარული ირეკლება. როდესაც
ცეკვის მუსიკას ტექსტი (პოეზია)
ემატება, იალებს სიმღერის სახითაც
ასრულებენ. აზერბაიჯანული
ხალხური სიმღერა “ელ-იალი” დღეს
ხალხში თან ცეკვად, თან სიმღერად
არის ცნობილი.

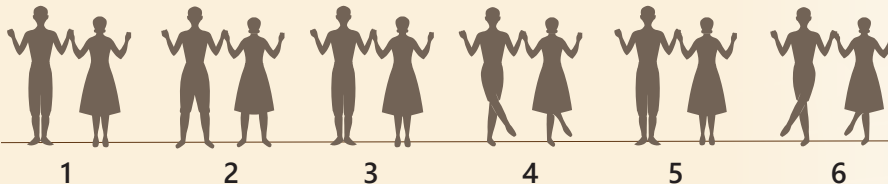

მ 3

“ელ-იალი” სიმღერის შესრულებისას კოლექტიურად იცეკვეთ.

ცეკვის ელემენტების სქემა

რა დაგეხმარათ
ცეკვების კოლექტიურ
შესრულებაში?

სიმღერები ვოკალურ მუსიკას ეკუთვნის. ვოკალური მუსიკა არის მუსიკა, რომელიც ხმისთვის (სიმღერისთვის) არის დაწერილი. ამ მუსიკას სხვადასხვა შემადგენლობის შემსრულებელთა ჯგუფი – ანსამბლები ასრულებენ. სხვა კოლექტივების მსგავსად, ვოკალური ანსამბლებიც შემსრულებელთა რაოდენობის მიხედვით სხვადასხვა სახისაა: დუეტი, ტრიო, კვარტეტი, კვინტეტი და ა.შ.

როგორ შეიძლება იმ ჯგუფების იდენტიფიცირება, რომლებიც სიმღერებს ასრულებენ?

ვოკალურ კოლექტივებს დირიჟორი ხელმძღვანელობს. შემსრულებელთა რაოდენობის მიხედვით, ყველაზე დიდ ვოკალურ კოლექტივს გუნდი ჰქვია. ზოგიერთ გუნდს ინსტრუმენტული თანხლება არ აქვს. ასეთ გუნდებს აკაპელა ეწოდება.

გუნდის კოლექტივები განსხვავდება შემსრულებელთა რაოდენობისა და შემადგენლობის (კაცთა, ქალთა, საბავშვო, შერეული), პროფესიონალური მზადყოფნისა და შესრულების სტილის მიხედვით.

დირიჟორი არის მუსიკოსი, რომელიც მართავს მუსიკალური ნაწარმოების შესრულებას.

მოცემულ იდეებს შესაბამისი ცნებები აირჩიეთ.

იდეები

სამი პირისგან შემდგარი ვოკალური ანსამბლის შესრულება

ერთად, მთლიანობაში მცირე ვოკალური ჯგუფის შესრულება

ერთად, მთლიანობაში დიდი ვოკალური კოლექტივის შესრულება

ცნებები

გუნდი

ვოკალური ანსამბლი

ვოკალური ტრიო

“გამარჯვების მარში”

მუსიკა რაუფ მამედოვის,
სიტყვები ჯალალ ყურბანოვისაა.

2

წინადადებაში წერტილების ნაცვლად შესაბამისი გამოთქმა ჩასვით.

მოსმენილ “გამარჯვების
მარშს” ... ასრულებს.

- ა) გუნდის კოლექტივი
- ბ) ვოკალური ტრიო
- გ) სოლისტი

სოლისტი სოლოს

შემსრულებელი მუსიკოსია.

“ყარაბაღი”

“ყარაბაღი”

მუსიკა რაშიდ შეფაქის, სიტყვები
ელემდარ ყულუზადესია.

I სტროფი

Çayım səndə, dağım səndə,
Yağış olum, yağım səndə.
Göy üzündə şımşəyimsən,
Yer üzündə ürəyimsən,
Gərəyimsən, kürəyimsən,
Ay Qarabağ, bağım səndə.

II სტროფი

Dağlarında qar görmüşəm,
Aranında bar görmüşəm.
Murovunun buzu bəri,
Söhbətinin duzu bəri,
Göz açandan üzü bəri
Sinən üstə tar görmüşəm.

მისამღერი.

III სტროფი

Qartalların qoşa gəlsin,
Xan günlərin xoşa gəlsin.
Susayan var soylarına,
Boy söyləyək boylarına,
Azərbaycan toylarına
Ağdam gəlsin, Şuşa gəlsin!

მისამღერი.

მისამღერი:

Mən yanan odlara
Yanma, Qarabağ!
Sinanır Qarabağ,
Sınma, Qarabağ!

ტრიო

კვარტეტი

კვარტეტი

▶ "ანსამბლის" თამაშის წესები:

6 ადამიანი მორიგეობით უახლოვდება მაგიდას და იღებს ერთ-ერთ ბარათს, რომელზეც ანსამბლების სახელებია ჩაწერილი (2 "ტრიო" ბარათი, 2 "კვარტეტი" ბარათი, 2 "კვინტეტი" ბარათი). ისინი ბარათზე მითითებული ანსამბლის მიხედვით ქმნიან ჯგუფებს. შერჩეული სიმღერის სტროფები თანმიმდევრულად სრულდება: I სტროფს ტრიოები ასრულებენ, II სტროფს კვარტეტები, III სტროფს კვინტეტები. სიმღერის მისამღერს მთელი კლასი გუნდურად მღერის.

3

სიმღერა "ყარაბალი" გუნდური წესების დაცვით
ანსამბლის ფორმით იმღერეთ.

ვოკალური კოლექტივების
მსგავსება სხვა
კოლექტივებთან რაში
მდგომარეობს?

III განყოფილება

მუსიკალური ნაწარმოებების მელოდიები

- 7 სიმღერის მელოდია
და ტექსტი
- 8 ინტერვალები
მელოდიაში
- 9 მუსიკის გამომსახველი
საშუალებები

მუსიკალური ნაწარმოებების მელოდიები ასახავს სხვადასხვა სახეებს, ცხოვრებისეულ მოვლენებს, ბუნების მშვენიერი ტილოებს. ადამიანების მიერ მელოდიების მოსმენისას მათში სხვადასხვა წარმოდგენა ჩნდება.

სიმღერის მელოდია და ტექსტი

მარტივი მუსიკალური ენით გამორჩეული სიმღერა ფართოდ გავრცელებული ჟანრია. ის მელოდიისა და სიტყვის ერთობლიობიდან იზადება. სიმღერები სხვადასხვა ხასიათისაა. პოეზიის შინაარსმა, მელოდიის მაჟორულ ან მინორულ წყობაში დაწერამ, ტემპმა და სხვა მუსიკალურმა გამომსახველმა საშუალებებმა საშუალება მოგვცემს, რომ სიმღერის ხასიათზე აზრი გამოვთქვათ.

ბევრ ოპერაში პერსონაჟების ხასიათის გამოსავლენად კომპოზიტორები სიმღერებსაც იყენებენ. ასეთი ოპერებიდან ერთ-ერთია მსოფლიოში ცნობილი აზერბაიჯანელი კომპოზიტორის ფიქრეთ ამიროვის ოპერა “სევილი”. ოპერა შექმნილია აზერბაიჯანელი მწერლის ჯაფარ ჯაბბარლის ამავე სახელწოდების ნაწარმოების საფუძველზე. ნაწარმოები ეძღვნება XX საუკუნის დასაწყისის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრობლემას: ქალის თავისუფლებას, მისი როგორც პიროვნების აღმასვლას.

ოპერის მთავარი გმირებიდან ერთ-ერთია სევილი. ამ სახის შვილის მიმართ სიყვარულის გამოსახად კომპოზიტორმა ლაილაი გამოიყენა.

რატომ არ შეიძლება სიმღერიდან სიტყვების “გადაგდება”?

ოპერიდან “სევილი” – “ლაილაი”
მუსიკა ფიქრეთ ამიროვისაა.

1

“ლაილაის” სიმღერის მელოდიასა და ტექსტზე გამოთქვით თქვენი აზრი სამი წინადადებით.

“წელიწდის დროები”

მუსიკა ჯალალ აბასოვის, სიტყვები
რაფიგ იუსიფოღლუსაა.

ხალხურ სიმღერებთან
ერთად, არსებობს
კომპოზიტორთა მიერ
დაწერილი სიმღერებიც.
კომპოზიტორული
სიმღერებიც თემატურად
მრავალფეროვანია. ასეთი
სიმღერებიდან ერთ-
ერთია აზერბაიჯანელი
კომპოზიტორის ჯალალ
აბასოვის მიერ პოეტ რაფიგ
იუსიფოღლუს სიტყვებზე
დაწერილი სიმღერა
“წელიწდის დროები”.
სიმღერა მაჟორულ
წყობაშია, სწრაფი
ტემპის და ცეცხლოვანი
ხასიათისაა.

“წელიწდის დროები”

I სტროფი

A daşdı, daşdı, daşdı,
Qar əridi, su daşdı.
Tumurcuqlandı meşə,
Baş qaldırdı bənövşə.
Yaz gəlir, a yaz gəlir,
Baş qaldırdı bənövşə. Hey!

III სტროფი

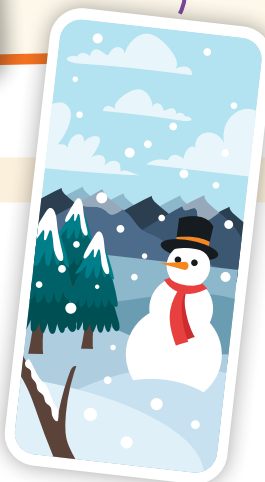
A düşdü, düşdü, düşdü,
Yarpaqlar düşdü, düşdü.
Soldu çöllər, yamaclar,
Çılpaqlandı ağaclar.
Payız gəldi, a gəldi,
Çılpaqlandı ağaclar. Hey!

II სტროფი

A yandı, yandı, yandı,
Çöllər nura boyandı.
Az qalır ki, od yağa,
Gərək köçək yaylağa.
Yay gəlir, a yay gəlir,
Gərək köçək yaylağa. Hey!

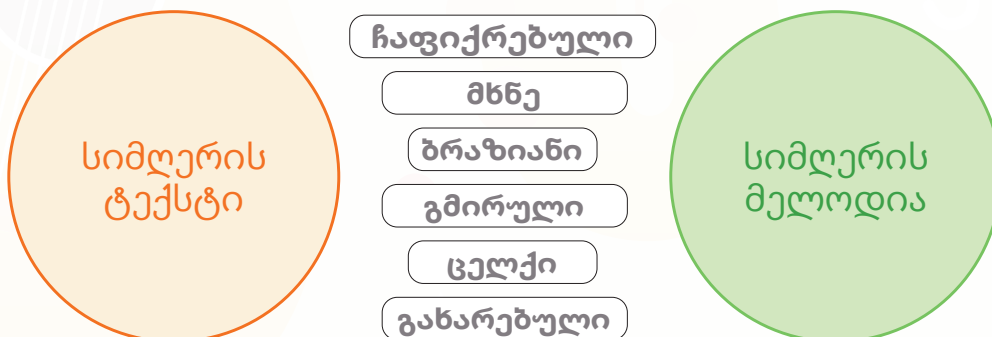
IV სტროფი

A dondu, dondu, dondu,
Şaxta gəldi, su dondu.
Yağış dönüb, oldu qar,
Düzlər geydi ağ paltar.
Qış gəlir, a qış gəlir,
Düzlər geydi ağ paltar. Hey!

2

მოცემული სიტყვებიდან აირჩიეთ ისეთები, რომლებიც
შეესაბამება "წელიწადის დროების" სიმღერის მელოდიასა
და ტექსტს.

"გაზაფხულის"
ჯგუფი

"ზაფხულის"
ჯგუფი

"შემოდგომის"
ჯგუფი

"ზამთრის"
ჯგუფი

3

მოცემული ცხრილის საფუძველზე შეაფასეთ
ჯგუფების შესრულება ("+" ან "-").

კრიტერიუმი	"გაზაფხული"	"ზაფხული"	"შემოდგომა"	"ზამთარი"
შესრულების დროს მასწავლებლის მითითებებს აქცევს ყურადღებას.	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆
სიმღერას ერთდროულად იწყებს და ერთად ამთავრებს.	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆
შესრულების დროს სხვებს არ ჩამორჩება და არ იჩქარებს.	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆
სიმღერას გამომსახველად მღერის.	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆

გაკვეთილზე რა
იყო თქვენთვის
საინტერესო?

როგორ განვსაზღვროთ
მუსიკაში ინტერვალები?

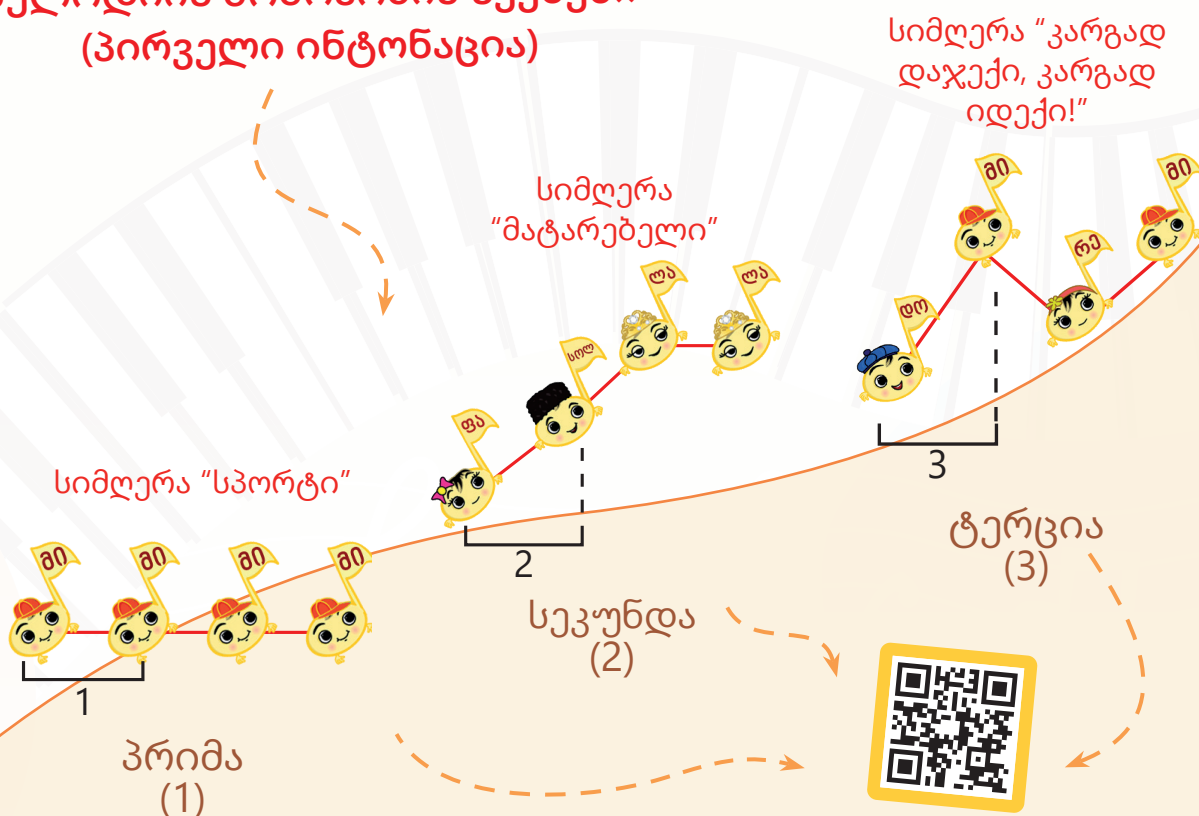
ჩვენს გარშემო არსებული სამყარო სხვადასხვა ხმისგან შედგება. ამ ხმების გამოყენებით კომპოზიტორები ქმნიან მრავალფეროვან ნაწარმოებებს. მათი მელოდები ხან იმავე ხმებზე მოძრაობს, ხან კი მაღლა ან დაბლა მიმართულებით. მელოდის შემადგენელ ხმებს შორის მანძილი ინტერვალებით იზომება.

ინტერვალების სახელები (პრიმა, სეკუნდა, ტერცია და ა.შ.) ხმებს შორის მანძილის მიხედვით განსხვავდება.

ინტერვალი "მანძილს", "შუალედს" ნიშნავს.

მელოდის მოძრაობის სქემები (პირველი ინტონაცია)

1

მოცემული სქემის მიხედვით მუსიკალურ ფრაგმენტში განსაზღვრეთ ინტერვალები.

“ჩვენ გვიყვარს შრომა!”

მუსიკა რაშიდ შეფაქის,
სიტყვები რუფათ აჰმადზადესია.

ჩვენ გვიყვარს შრომა!”

I სტროფი

Әмәк дәси кеҗрик, доғма мәктәбимиздә,
Ә иҗи өйрәнмәйә бөйүк һәвәс var биздә.
Hamımıza xoş gәlir bu sevimli дәrsimiz,
Әмәyi sevirik biz, әмәyi sevirik biz!

III სტროფი

Elvin dülgәrlik edir, Günay xalı toxuyur,
Hәrә öz iҗi ilә sakitcә мәşğul olur.
İşlədikcә һәvәslә fәrәhlәnir qәlbimiz,
Әмәyi sevirik biz, әмәyi sevirik biz!

II სტროფი

Biri dәmir düzәldir, biri gözәl ev qurur,
Bir qız da aғ parçaya әlvәn naxışlar vurur.
Balaca qәlbimizdә sevinc dolu bir dәniz
Әмәyi sevirik biz, әмәyi sevirik biz!

IV სტროფი

Mәktәbin һәyәtindә әkmişik gül-çiçәk,
Açılıb һәр tәrәfdә nәrgizlәр, qәрәnfillәр.
Necә dә gözәllәşib sevimli мәktәbimiz.
Әмәyi sevirik biz, әмәyi sevirik biz!

2

“ჩვენ გვიყვარს შრომა!” სიმღერის თითოეული სტროფის მე-4 სტრიქონი ნიმუშის მსგავსად იმღერეთ.

ნიმუშისთვის: 1-ელი ხმა
მე -2 ხმა

ჩვენ გვიყვარს შრომა, ჩვენ გვიყვარს შრომა!
ჩვენ გვიყვ---ვ---არ---ს შრომა!

▶ "იპოვეთ ინტერვალი" თამაშის წესები:

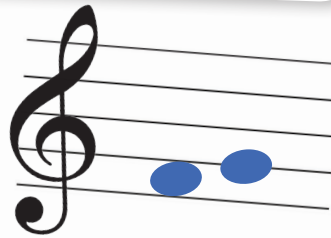
დაიყავით ჯგუფებად. თითოეული ჯგუფის ერთი წევრი მორიგეობით მიუახლოვდეს მაგიდას. ის აიღებს ერთ-ერთ ბარათს, რომელზეც 6 მუსიკალური ნიმუშის სახელია ჩაწერილი და მუყაოსაგან დამზადებულ 12 ნოტის ფიგურას და წარუდგენს თავის ჯგუფს. მორიგეობით მოისმინეთ თანმიმდევრულად ჟღერადი მუსიკალური ნიმუშების მცირე ფრაგმენტები. თითოეულ მუსიკალურ ნიმუშზე, რომლის სახელიც ბარათზეა ჩაწერილი, დააწყეთ მისი პირველი ინტერვალის შესაბამისი ნოტის ფიგურები. შემდეგ ამ ბარათზე ჩაწერეთ ინტერვალის სახელი.

განსაზღვრეთ მუსიკალური ნიმუშების პირველი ინტონაციის ინტერვალი.

"ბაღში
ყვავილია"

ნიმუში: "მატარებელი"
სიმღერასთან დაკავშირებული ბარათი

"მოვიდეს
აზერბაიჯანში"

"მენავთობების
სიმღერა"

სიმღერა
"მატარებელი"

ინტერვალის სახელი:
სეკუნდა

"ჰესენი"

"დღესასწაულის
საღამოებზე"

"მაისი"

რა დაგეხმარათ ინტერვალების
განსაზღვრაში?

მუსიკალური გამოსახველი საშუალებები

მუსიკალურ გამომსახველ საშუალებებს მიეკუთვნება მelloდია, რიტმი, წყობა, ტემბრი, დინამიკა, ზომა, ტემპი და რეგისტრი. ისინი გამოხატავენ მუსიკალური ნაწარმოებების შინაარსსა და ხასიათს. ნაწარმოებში მუსიკალური გამომსახველი საშუალებები ერთმანეთს ავსებენ და ქმნიან მუსიკალური სახის შესახებ გარკვეულ წარმოდგენებს მსმენელში.

რა ზემოქმედებს მუსიკალური ნაწარმოებში მუსიკალური გამომსახველი საშუალებების არჩევანზე?

მelloდია	რიტმი	ტემპი	წყობა
აღმავალი	პარმონიული	ნელი	მაჟორი
დაღმავალი	მურყვი	ზომიერი	მინორი
	მარში	სწრაფი	

რეგისტრი	დინამიკური ნიუანსები	ზომა (დირიჟორობის სქემის მიხედვით)	ტემბრი (მუსიკალური ინსტრუმენტების მიხედვით)
მაღალი	f (ფორტე)	"ერთი და, ორი და"	დასარტყმელი
შუა		"ერთი და, ორი და, სამი და"	სასულე
დაბალი	p (პიანო)	"ერთი და, ორი და, სამი და, ოთხი და"	სიმებიანი

“მთები”

მუსიკა საიდ რუსთამოვის,
სიტყვები მირმეჰდი სეიდზადესია.

▶ “მთები”

I სტროფი

Dərələri çox dərin
Köhlən buludlu dağlar.
Suları buzdan sərin
Ey şabalıdlı dağlar.

მისამლური:

A dağlar, qarlı dağlar,
Hamıdan varlı dağlar.
A dağlar, uca dağlar,
Hamıdan qoca dağlar.

II სტროფი

Döşü güllü-çiçəkli,
Yoncalı, biçənəkli,
Meşələri tənəkli,
Moruqlu, tutlu dağlar.

მისამლური.

III სტროფი

Bülbüllərin gülşəni,
Ceyranların məskəni,
Qəhrəmanlar Vətəni,
Ey qartal yurdlu dağlar!

მისამლური.

მ

1

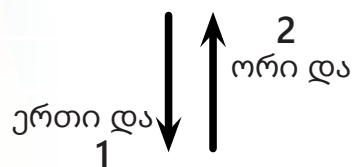
“მთები” სიმღერაში მელოდიისა და
ტექსტის შესაბამისობა რამდენიმე
წინადადებით გამოთქვით.

მ

2

“მთები” სიმღერის შესრულებისას
იდირიჟორეთ.

დირიჟორობის სქემა

კავკასიაში მცხოვრები ხალხების ზოგიერთი ცეკვა ხასიათით მსგავსია. ხალხებს ამ ცეკვებისათვის მათთვის მისაღები, თავისებური სახელები დაურქმევიათ. ("ლეზგინკა", "ყაითალი" და ა.შ.).

აზერბაიჯანული ხალხური ცეკვა "ყაითალი" ძველი წარმოშობისაა. დროთა განმავლობაში, საბრძოლო ცეკვა "ყაითალს" შეჯიბრის და თამაშის ელემენტებიც დაემატა. ეს ცეკვა აჩვენებს მისი შემსრულებლების სისწრაფესა და ძალას.

ლეკური ხალხური ცეკვა "ლეზგინკა" კი არის ცეკვა, რომელიც ასახავს შეჯიბრს ახალგაზრდებს შორის. ამ ცეკვაში ბიჭები აჩვენებენ ძალას და სისწრაფეს, გოგონები კი – სინაზეს.

"ყაითალი"

აზერბაიჯანული ხალხური ცეკვა

"ლეზგინკა"

ლეკური ხალხური ცეკვა

დ

3

ჩამოთვალეთ მოსმენილი ცეკვების მსგავსი მუსიკალური გამომსახველი საშუალებები.

რა ისწავლეთ ახალი მუსიკალური გამომსახველი საშუალებების შესახებ?

IV განყოფილება

ორხმოვანი მუსიკა

- 10 ექო მუსიკაში
- 11 რიტმული ორხმოვანება
- 12 კანონი
- 13 ბანის ხმები

მუსიკალური ნაწარმოებები არსებობს ერთხმოვანი, ორხმოვანი და მრავალხმოვანი. ერთხმოვანი მუსიკალური ნაწარმოებები შედგება ერთი მელოდისგან, ორხმოვანი მუსიკალური ნაწარმოებები კი – ორი მელოდისგან.

ზოგჯერ მთებში, კლდეებში საუბრისას ან სიმღერისას ჩვენი ხმა ერთი ან რამდენიმეჯერ მეორდება. გამეორებები შეიძლება იყოს იგივე ან განსხვავებული. ეს არის ქო. მუსიკაშიც გამოიყენება ქო (იმიტაცია).

სიმღერაში „ქო“ გამოყენებულია იმიტაცია. სიმღერაში იმიტაციის დროს ზოგიერთი სიტყვის დასასრული მეორდება. ხოლო პიესაში „ქო მთებში“ მუსიკალური ფრაგმენტი ჯერ მაღალ რეგისტრში ისმის, შემდეგ კი დაბალში. ნაწარმოებში ქოს იმიტაციისთვის გამოყენებულია დინამიკური შეფერილობებიც.

იმიტაცია არის ვინმეს ან რაიმეს მიბაძვა ან გამეორება.

„ქო“

მუსიკა ჰოკუმა ნაჯაფოვასი, სიტყვები ხანიმანა ელიბეილისაა.

„ქო“

I სტროფი

Mən onu səsləyərek
Dağ boyu gəzirəm tək.
Əks-səda danışır,
Lap tutur məni gülmək.
Çağırdım, tez gəl bura,
Dağlar boyanıb nura.
O sevinib şad oldu,
Çığırdı ura-ura.

II სტროფი

Hey dağları dolaşdım,
Çoxlu təpələr aşdım.
Mən onu axtararaq
Bir qayaya yanaşdım.
Çağırdım, tez gəl bura,
Dağlar boyanıb nura.
O sevinib şad oldu,
Çığırdı ura-ura.

III სტროფი

Dağ boyu xeyli müddət,
Etdik onunla söhbət!
Əks-səda mənimlə
Aya uçacaq, əlbət.
Mən dedim əks-sədaya,
Sonra gedərik çaya.
O isə cavabında
Çığırdı aya-aya.

რატომ გამოიყენება
ქოს მეთოდი
მუსიკაში?

- 1 „ექოს“ სიმღერის თითოეული სტროფის პირველი ოთხი სტრიქონი ექოს მეთოდით (ჯერ *f*, შემდეგ გამეორება *p*) იმღერეთ.

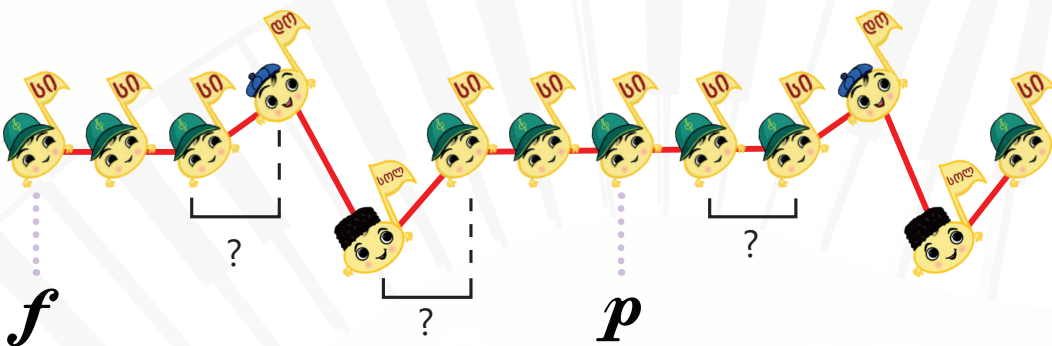

პიესა „ექო მთებში“
მუსიკა სამუილ მაიკაპარისაა.

- 2 განსაზღვრეთ მოცემულ სქემაზე მითითებული ინტერვალები.

ნაწყვეტი პიესიდან „ექო მთებში“

რას იტყოდით ამ
გაკვეთილზე საკუთარი
მოქმედების შესახებ?

როგორ შეიძლება
ჩამოვყალიბოთ სიმღერების
თანხლებაში რიტმული
ორხმოვანობა?

მუსიკალურ ნიმუშების თანხლება სხვადასხვა გზით შეგვიძლია შევასრულოთ: ტაშის დაკვრითა და თითების ტკაცუნით, ცეკვისა და მარშის მოძრაობებით, ნებისმიერი მუსიკალური ინსტრუმენტის თანხლებით და ა.შ. რიტმული თანხლებას ერთდროულად რამდენიმე გზითაც ასრულებენ. ამ დროს რიტმულ თანხლებაში ორხმოვანობა ჩნდება. ორხმოვანი თანხლების თითოეულ ხმას განსხვავებული რიტმული ფორმა აქვს.

„აზერბაიჯანში მოვიდეს“

მუსიკა თოფიკ კულიევის,
სიტყვები სულეიმან რუსტამისაა.

„აზერბაიჯანში მოვიდეს“

ელი მოსწავლე — ტაშის დაკვრა

I სტროფი

მე-2 მოსწავლე — ხელების ჰაერში ქნევა

Vətənimin seyrinə çağırıram elləri,
Sərvət görmək istəyən Azərbaycana gəlsin.
Bəzənib başdan-başa şəhərləri, kəndləri,
Cənnət görmək istəyən Azərbaycana gəlsin.

მოცემული სქემის შესაბამისად იმოქმედეთ და
„აზერბაიჯანში მოვიდეს“ სიმღერის პირველი სტროფი
წყვილებში შეასრულეთ.

„ნაძვის ხის სიმღერა“

მუსიკა სოლთან ჰაჯიბეიოვის,
სიტყვები მირმეჰდი სეიდზადესია.

„ნაძვის ხის სიმღერა“

I სტროფი

Budur təzə il gəlir,
Gözəl şənlik düzəlidir.
Xoş nəğməmiz yüksəlir, yüksəlir.
Yolka bizə qonaqdır,
Ulduzları parlaqdır,
Şaxta baba dümağdır, dümağdır.

მისამღერი:

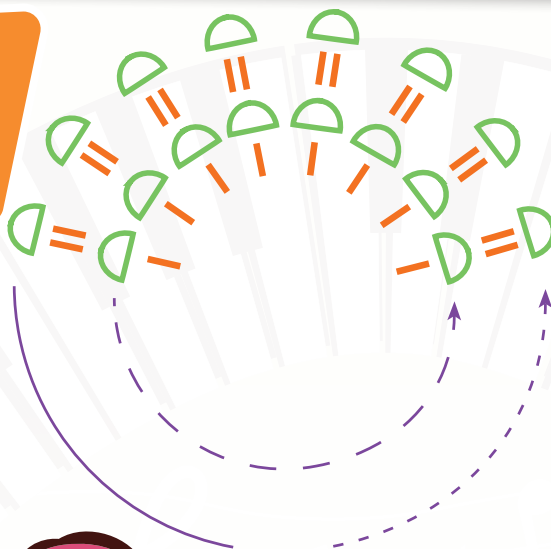
Vermişik biz əl-ələ,
Əl-ələ, əl-ələ,
Oynayırdıq bax belə,
Bax belə, bax belə.

18

2

„ნაძვის ხის სიმღერის“ შესრულებისას
იცეკვეთ სქემის შესაბამისად.

ცეკვაში
განლაგების
და
მოძრაობის
სქემა

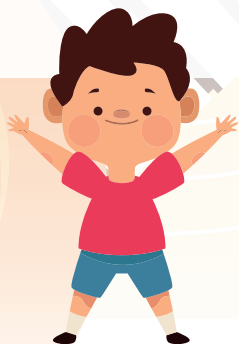
მოსწავლე

1 ნაბიჯი

2 ნაბიჯი

რომელი სიმღერის
რიტმული თანხლება
იყო უფრო საინტერესო?

კანონი ორხმოვანი მუსიკის ერთ-ერთი სახეობაა. ამ შემთხვევაში, მეორე ხმა პირველი ხმის მელოდიას გარკვეული პაუზის შემდეგ იმეორებს, პირველი ხმა კი თავის მელოდიას განაგრძობს. პირველი ხმა მელოდიას ისე ასრულებს, როგორც დაიწყო. სიმღერის კანონის ფორმით შესრულებისას მელოდია ტექსტთან ერთად მეორდება.

როგორ შეიძლება დაუკავშირდეს კანონში შესრულებული სიმღერა რიტმულ აკომპანემენტს?

“ნაძვის ხის სიმღერა”

მუსიკა სოლოთან ჰაჯიბეიოვის, სიტყვები მირმეჰდი სეიდზადესია.

1 როგორ დავუკრათ რიტმული თანხლება კანონის ფორმით შესრულებულ სიმღერას?

მისამღერი:

Vermişik biz əl-ələ, Əl-ələ,

əl-ələ, Oynayırdı bax belə, Bax belə, bax belə.

f

Vermişik biz əl-ələ, Əl-ələ,

əl-ələ,

Oynayırdı bax belə, Bax belə, bax belə.

p

▶ "ხუმრობითი კანონის" თამაშის წესები:

კლასი ორ ჯგუფად იყოფა: პირველი ჯგუფი (1-ელი ნმა), მეორე ჯგუფი (მე-2 ნმა). "ხუმრობითი კანონის" შესრულებისას თითოეულ სტრიქონს შესაბამისი მოძრაობა ერთვის: 1-ელ სტრიქონში - ტაშის დაკვრა, მე-2 სტრიქონში - ხელების ჰაერში ტრიალი, მე-3 სტრიქონში - საჩვენებელი თითების ქნევა, მე-4 სტრიქონში - ფეხების ბრახუნი. თამაშს I ჯგუფი იწყებს: I ჯგუფი როდესაც პირველ სტრიქონს ამთავრებს და მეორე სტრიქონზე გადადის, II ჯგუფი პირველ სტრიქონის შესრულებას იწყებს. ამგვარად, თამაში კანონის ფორმით გრძელდება.

მ

2 სიმღერის კანონის ფორმით შესრულებისას შეასრულეთ ნახატებში მოცემული მოძრაობები.

1

როცა ვმღერით
უნისონს

უნისონი არის ერთხმიანობა,
როდესაც რამდენიმე
შემსრულებელი ერთად
ასრულებს ერთსა და იმავე
მუსიკალურ ნაწარმოებს.

2

მაშინ ვსწავლობთ
ჩვენ კანონს.

3

ვინც არ იმღერებს
კანონს,

4

შევადრით მუჟკე
ლიმონს.

როგორ დაასრულებდით
წინადადებას?
"დღევანდელი
გაკვეთილი ჩემთვის ..."

როგორ ვიმღეროთ
მუსიკალური ნაწარმოებები
ბანის თქმით?

კომპოზიტორები მუსიკალური ნაწარმოებების დაწერისას ბანის თქმის მეთოდსაც იყენებენ. ეს მეთოდი ორხმოვანი მუსიკის ერთ-ერთი სახეობაა. ბანის მიცემა ძირითად მელოდიაზეა დამოკიდებული. ისინი მელოდიის გარკვეულ ნაწილს იმეორებენ იმავე, მაღალი ან დაბალი ხმით. ამ დროს ძირითადი მელოდია უფრო შთამბეჭდავი და გამოსახვითი ხდება.

“გმირები”

მუსიკა რამიზ მუსტაფაევის,
სიტყვები თოფიგ მუტალიბოვისაა.

“გმირები”

I სტროფი

1-ელი ხმა
ბანის თქმა
1-ელი ხმა
ბანის თქმა
1-ელი ხმა
ბანის თქმა
1-ელი ხმა
ბანის თქმა

Hər zaman eşidirik
Qəh – rə –
İgidlərin səsinə.
man – lar.
Onlardan öyrənirik
Qəh – rə –
Qəhrəmanlıq dərşini.
man – lar.

II სტროფი

Gözəl, şirin arzular
Qəh – rə –
Boy atır qəlbimizdə.
man – lar.
İgid babalar kimi
Qəh – rə –
Qəhrəman olaq biz də.
man – lar.

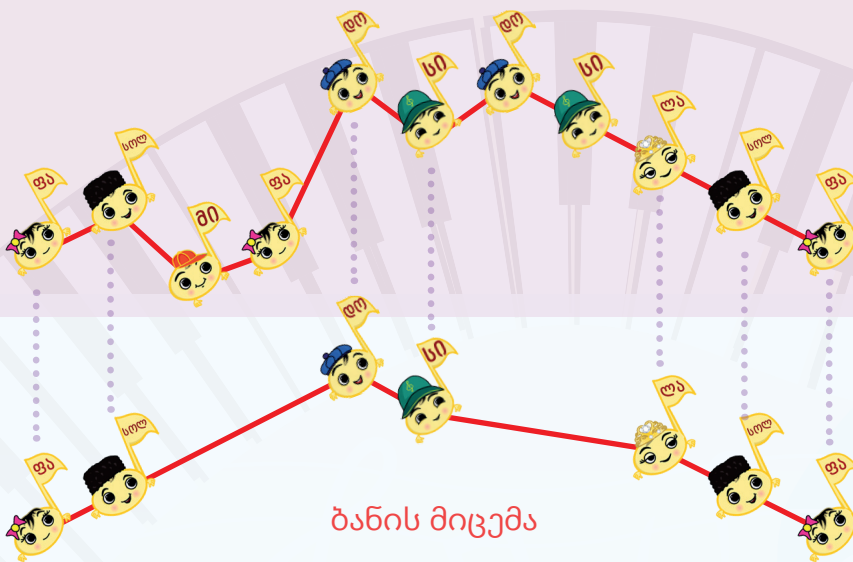
მისამღერი:

Könül açan nəğməmiz
Hər tərəfi dolaşır.
Qəhrəmanlar yurduna
Qəhrəmanlıq yaraşır.

მისამღერი.

მელოდია

ბანის მიცემა

A cartoon illustration of a smiling, anthropomorphic stringed instrument, possibly a banjo or mandolin. The instrument has a large, round, light-brown body with a scalloped edge. It has a long, thin neck with many frets and a headstock with several tuning pegs. The instrument has a face with large, expressive brown eyes, a wide open mouth showing a red tongue, and a small black mustache. It has two yellow-gloved hands and two black shoes. The instrument is standing on a black shadow. The background consists of stylized, colorful buildings in shades of orange, yellow, and green, suggesting a cityscape.

მუსიკალური კროსვორდი

"შესრულების დროს სხვებს არ ჩამორჩეთ და არ იჩქაროთ".

1 რომელმა ვოკალურმა კოლექტივმა უნდა დაიცვას ეს წესი?

2 სამი შემსრულებლისაგან შემდგარი ანსამბლი

4 კომპოზიტორების მიერ შექმნილი მუსიკა

5 მუსიკაში მისი შესრულების სახეობა: ნელი, საშუალო და სწრაფი

"Dərələri çox dərin,
Köhlən buludlu dağlar"

6 ერთ ხმაში რამდენიმე შემსრულებლის ერთად, ერთი მუსიკის შესრულება

7 მუსიკალური წყობა -ასაბავს სასიხარულო განწყობას

8 ეს ცეკვა ხასიათის მიხედვით ლეკურ ცეკვას გვახსენებს

9 მუსიკალური წყობა -ასაბავს სევდიან განწყობას

"Sağ, sağ, sağ ayağın qabağa,
Sol, sol, sol ayağın qabağa"

12 მუსიკალური ნაწარმოების ორი პირის მიერ შესრულება

3 მუსიკალური გამონატვის ერთ-ერთი საშუალება, ბერძნულად თანაბარზომიერ მოძრაობას ნიშნავს.

10 მუსიკალური ნაწარმოების შესრულების მმართველი მუსიკოსი

11 მუსიკალური ნაწარმოების ერთი პირის მიერ შესრულება

V განყოფილება

მუსიკა და ხელოვნების სხვა სახეები

- 14 მუსიკა და ლიტერატურა
- 15 მუსიკალური ეკრანი
- 16 მუსიკალური სპექტაკლი
- 17 ქვებსაც აცოცხლებს
ხელოვნება და მუსიკა
- 18 ნოვრუზის
გართობები

ადამიანის ცხოვრებაში ხელოვნება დიდ როლს ასრულებს. მუსიკა, ლიტერატურა, ფერწერა, ქანდაკება, კინო და თეატრი ხელოვნების სახეებია. ზოგჯერ სხვადასხვა ხელოვნების ნიმუში ერთი და იგივე შინაარსი და გრძნობები აისახება.

მუსიკა და ლიტერატურა

ზოგჯერ მუსიკალური ნაწარმოებები საფუძვლად უდევს მხატვრული ტექსტების დაწერას. ზოგჯერ კი ლიტერატურული ტექსტები იწვევს ახალი მუსიკალური ნაწარმოებების შექმნას. მხატვრული ტექსტის გარეშე არც ოპერა და არც ბალეტი შეიძლება არსებობდეს. პოეზიის გარეშე კი შეუძლებელია სიმღერისა და სხვა ვოკალური ნაწარმოებების დაწერა.

ლიტერატურისა და მუსიკის ძირითადი წყარო ჩვენს გარშემო არსებული სამყაროა. ერთი და იგივე თემა ასახვას პოულობს როგორც ლიტერატურულ, ისე მუსიკალურ ნაწარმოებებში, ავსებს, ამდიდრებს და აძლიერებს ჩვენს შეგრძნებებს. თუმცა, მუსიკა და ლიტერატურა განსხვავდებიან თავიანთი გამომსახველობის საშუალებებით, ფორმით და ზეგავლენის ძალით.

რატომ არის შესაძლებელი მუსიკალური ნაწარმოებების მხატვრულ ნიმუშებთან შესაბამისობაში მოყვანა?

“დილარე”

მუსიკა ოგთაი ზულფუგაროვის, სიტყვები თოფიგ მიუტალიბოვისაა.

▶ “დილარე”

I ნაწილი

Təbəşirə bulaşmışdı
Dilarənin saçı, üzü.
Arxayınca gəzirdi o,
Xəbərsizdi bundan özü.

II ნაწილი

Pıçıl다şıb gülüşdülər
Onu görcək yoldaşları.
Eldar dedi: – Ağappaqdır,
Üz-gözünə sürtüb qarı.
Gülzar dedi: – Gəlin yaxın,
Bu bəzakli qıza baxın, bəh-bəh.
Saçı ağdır, qaşı ağdır,
Şaxta baba olacaqdır.

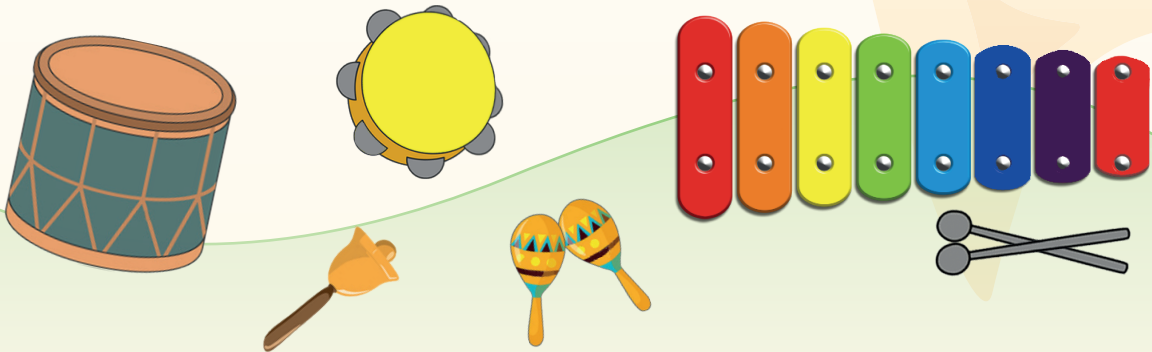
III ნაწილი

Naznaz isə nə söz dedi,
Nə üzünə güldü onun.
Yaylığını çıxararaq
Üz-gözünü sildi onun.

აირჩიეთ სიმღერის "დილარე" შინაარსის შესაბამისი ანდაზა.

- დღევანდელი საქმე ხვალისათვის არ გადადო.
- მეგობარი ცუდ დღეში იცნობა.
- საქმე ადამიანის არსია.
- წიგნი ცოდნის წყაროა.

სიმღერის ნაწილებს გაუწიეთ აკომპანირება რიტმისა და ტემპის შესაბამისად.

პიესა "მოთხრობა"
მუსიკა ყარა ყარაუვისაა.

მოცემული ტექსტებიდან აირჩიეთ "მოთხრობა" პიესის ნასიათის შესაბამისი.

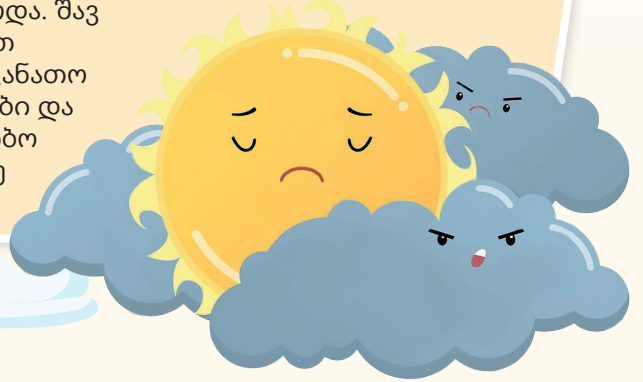
მეგობრები

მე ჩემი კლასის ბავშვებთან: კამილესთან, მიქაილთან, გულსუმთან, არიფთან და რენასთან ვარ ვმეგობრობ. გაკვეთილის შემდეგ ერთად ვმეცადინეობთ, ვთამაშობთ და ვმხიარულობთ. ჩვენ ვცდილობთ კარგად ვისწავლოთ და სირთულეების დროს ერთმანეთს ვეხმარებით. არდადეგების შემდეგ არიფი სკოლაში არ მოვიდა. მასწავლებელმა მომმართა და მკითხა:
– აიხან, იცი არიფის სკოლაში არ მოსვლის მიზეზი?
მე მასწავლებელს ავუხსენი, რომ არიფი წაქცეულა და ფეხი საკმაოდ დაუზიანებია.
შემდეგ დავუმატერ, რომ ყოველდღე ჩვენი მეგობრებიდან ერთ-ერთი მორიგეობით არიფთან მიდიოდა და საშინაო დავალებას ერთად ასრულებდნენ. მასწავლებელმა თქვა: ყოჩაღ, აიხან! თქვენ ნამდვილი მეგობრები ხართ.

გაკვეთილი

▶ მზის საჩივარი

მზე ყოველ დღე წითელი სხივებით აშუქებდა და დედამიწის ზედაპირს აკაშკაშებდა. მისი სინათლე და სითბო ადამიანებს ახარებდა, ბუნებას აცოცხლებდა. ერთ დღეს გარემოზე სიბნელე ჩამოწვა. წვიმა გაუჩერებლად მოდიოდა, ქარი უბერავდა, ჰაერი ცივდებოდა. შავ ღრუბლებს მზე ალყაში მოექციათ. მზე მათ უჩიოდათ: "ღრუბლები ხელს მიშლიან გავანათო და სითბო გავცე. მე უნდა გავფანტო სხივები და ადამიანებსა და ბუნებას სინათლე და სითბო უნდა მივაწოდო. ჩემს გარეშე დედამიწაზე ყველაფერი გაიყინება!"

▶ კატა და თაგვი

ჩვენს სოფელში არსებულ ერთ-ერთ სახლში დიდი ოჯახი ცხოვრობდა. ოჯახს ჰყავდა საყვარელი კატა. ზოგჯერ, როცა კატა სახლში მარტო რჩებოდა, ძალიან მოიწყენდა ხოლმე. დღეები გადიოდა. სახლის სარდაფში თაგვი დაბინავდა. ერთ დღეს კატა თაგვს შეხვდა. კატას ძალიან გაუხარდა, რადგან სახლში მარტო ყოფნისას სათამაშოდ მეგობარი იპოვა. სახლის წევრებმა, რომლებმაც შეიტყვეს თაგვის არსებობის შესახებ, რამდენიმე საფანგი დაუგეს, რომ დაეჭირათ იგი. მაგრამ კატას არ სურდა, რომ თაგვი საფანგში მოხვედრილიყო. ერთ დღეს, დილით, გაღვიძებულმა სახლის მაცხოვრებლებმა ყველა საფანგი ნაგვის ურნაში დაინახეს. თურმე, კატამ სახლის ყველა საფანგი იმ ურნაში გადაადგო, რათა მეგობარი გადაერჩინა.

თქვენს გაკვეთილზე
აქტივობას რომელი
სმაილით შეაფასებდით?

რატომ იყენებენ მუსიკას
ფილმებში?

მუსიკალური ნაწარმოებების გავრცელებაში ტელევიზია დიდ როლს ასრულებს. ტელეარხებზე ნაჩვენები კინო და ანიმაციური ფილმებში, მუსიკალურ და გასართობ პროგრამებში ცნობილი ახერბაიჯანელი და მსოფლიო კომპოზიტორების მუსიკალურ ნაწარმოებებს ახმოვანებენ. კინო და ანიმაციურ ფილმებში გამოიყენება სხვადასხვა ხასიათის მუსიკალური ნიმუშები. ეს ნიმუშები ასახავს ფილმში მომხდარ მოვლენებს, ფილმის შინაარსს და მხატვრული გმირების ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას. ეს, თავის მხრივ, მაყურებლის გრძნობებზე მოქმედებს და ფილმის შესახებ შთაბეჭდილებებს კიდევ უფრო აძლიერებს.

“მეგობრობის სიმღერა” კინოფილმიდან “ბეხთიარი”

მუსიკა თოფიგ კულიევის,
სიტყვები ენვერ ელიბეილისაა.

▶ "მეგობრობის სიმღერა"

I სტროფი

Dörd dost, dörd ürək, dörd yoldaşiq biz,
Birdir arzumuz, istəklərimiz.
Hər gün suları tən yara-yara
Birgə gedirik biz buruqlara.

მისამღერი:

Ayrılmaz dostlarıq biz,
Tükənməzdir qüvvəmiz.
Qarşımızda baş əyir
Mavi dalğalı dəniz.

III სტროფი

O kəs dünyada çox bəxtiyardır,
Sadiq, ayrılmaz dostları vardır.
Dərdi, sevinci birgə bölürlər.
Birgə qəm çəkib, birgə gülürlər.

მისამღერი.

II სტროფი

Günəş nur saçır yollarımıza,
Dostluq güc verir qollarımıza.
Dostluq solmayan baharımızdır,
Hər vaxt sədaqət şüarımızdır.

მისამღერი.

მ

1

"მეგობრობის სიმღერაში" ასახული გრძნობების შესაბამისი ანიმაციური ფილმებიდან ერთ-ერთი აირჩიეთ.

"პისპისა ქალბატონი და თაგვი ბები"
ანიმაციური ფილმი

"ცეროდენა"
ანიმაციური ფილმი

ფილმ "ციხესიმაგრე"-დან ნაწყვეტი.
"მუსიკალური ეკრანი" თამაშის წესები:

"მუსიკალური ეკრანი"
თამაშის წესები:

დაიყავით ჯგუფებად. თითოეული ჯგუფის თითო წევრი რიგის მიხედვით მიუახლოვდეს მაგიდას და აიღოს შეფასების ცხრილი და სამუშაო ფურცელი. ხდება ვიდეორგოლის ჩვენება. ჯგუფები წერენ მოკლე ტექსტს ვიდეორგოლისთვის, რომელიც შეესაბამება მუსიკის ხასიათს, და მას ასათაურებენ. რიგის მიხედვით თითოეული ჯგუფის წარმომადგენელი კითხულობს ტექსტს "ეკრანის" (დაფის) წინ. დანარჩენი ჯგუფები მისი გამოსვლის საფუძველზე აფასებენ ამ ჯგუფის მუშაობას ცხრილის მიხედვით ("+" შეესაბამება, "-" არ შეესაბამება).

მ

2

შეავსეთ ცხრილი:

ჯგუფის ნომერი	ტექსტის სათაური,	შეესაბამება თუ არა ტექსტი მუსიკის ხასიათს "+" ან "-")
1	☆☆☆	☆☆☆
2	☆☆☆	☆☆☆
3	☆☆☆	☆☆☆
4	☆☆☆	☆☆☆

მ

3

**შეადარეთ ფილმ "ციხესიმაგრე"-სა და
"ბანტიარის" მუსიკალური ნიმუშები მათი
ხასიათის მიხედვით.**

გაკვეთილზე თქვენს მიერ შესრულებულ რომელი სამუშაოს
უფრო მაღალ შეფასებას მისცემდით?

ნებისმიერი მხატვრული ნაწარმოების სპექტაკლად დადგმა შეიძლება. თუ სპექტაკლში მსახიობთა თამაში, დიალოგები, სიმღერა და საცეკვაო ნომრები გაერთიანებულია, ეს მუსიკალური სპექტაკლია. მუსიკასთან ერთად, სცენის გაფორმება და მსახიობთა კოსტიუმები მუსიკალური სპექტაკლის შინაარსს გადმოცემაში ეხმარება.

როგორ გამოვხატოთ სპექტაკლის შინაარსი მუსიკითა და მხატვრული ნიმუშებით?

“შენგიულომ, შუნგიულომ, მენგიულომ” მუსიკალური სპექტაკლიდან ერთი ნაწყვეტი
მუსიკა ოქთაი ზულფუგაროვის, სიტყვები რამიზ ჰეიდარისაა.

დ
1

აირჩიეთ “შენგიულომ, შუნგიულომ, მენგიულომ” მუსიკალური სპექტაკლის შინაარსის შესაბამისი ანდაზები.

1. რაც არ იცი, იმას ჰკითხე, ვინც იცის.
2. განათლების გარეშე ადამიანი ფრთების გარეშე ჩიტის მსგავსია.
3. მტერი თუნდაც სუსტი იყოს, გაფრთხილება მაინც უნდა.
4. მატყუარას სახლი დაეწვა, არავინ დაუჯერა.
5. რაც გაგიგია, არ დაიჯერო, რაც დაინახე, ის დაიჯერე.
6. ორი ვერძის თავი ერთ ქვაბში არ მოიხარშება.

"პატარა დირიჟორი"

მუსიკა ასია სულთანოვასი,
სიტყვები თეიმურ ელჩინისაა.

"პატარა დირიჟორი"

I სტროფი

Səs-küy salma kontrabas,
Dayan, qulaq as!
Sən nə gəzirsən şeypur,
Öz yerində dur!

მისამღერი:

Tez olun, tez olun
Başlayaq işə!

II სტროფი

Gülmə, gülmə, saksofon,
Düz otur qarmon!
Yatma, yatma, baraban,
Tütəkdən utan!

მისამღერი.

სიმღერაში ნახსენები ქმედებები გამოსახეთ მოძრაობებით.

"მუსიკალური ინსტრუმენტების" თამაშის წესები:

დაიყავით ჯგუფებად. თითოეული ჯგუფის ერთი წევრი მორიგეობით უახლოვდება მაგიდას და იღებს დავალების ბარათს, რომელზეც ჩაწერილია "პატარა დირიჟორის" სიმღერის ტექსტი და სხვადასხვა მუსიკალური ინსტრუმენტის სახელი (არფა, ქამანჩა, თარი, ვიოლინო, საზი, სალამური, ჩანგი, ზენგი, ნალარა, გიტარა, კანუნი, დაფი, ფლეიტა). სიმღერის ტექსტში არსებული მუსიკალური ინსტრუმენტების სახელებს უცვლის დავალების ბარათზე ჩაწერილი მუსიკალური ინსტრუმენტების სახელებით: I სტროფში - ევროპული მუსიკალური ინსტრუმენტების სახელებით, II სტროფში - აზერბაიჯანული სახალხო მუსიკალური ინსტრუმენტების სახელებით. თითოეული ჯგუფი მორიგეობით ასრულებს სიმღერას ტექსტში შეტანილი ცვლილებებით.

მუსიკალურ ინსტრუმენტებზე დაკვრის მოძრაობებით გამოსახვით, "პატარა დირიჟორის" სიმღერა შეასრულეთ ტექსტში შეტანილი ცვლილებებით.

სიმღერის შინაარსის სცენირებისთვის, როგორ გეხმარებათ ის, რაც ისწავლეთ გაკვეთილზე?

ქვებსაც აცოცხლებს ხელოვნება და მუსიკა

როგორ დავაკავშიროთ
მუსიკალური ნაწარმოები
მოქანდაკობასთან?

მუსიკა და მოქანდაკობა ხელოვნების სახეებია. ადამიანის სხვადასხვა გრძნობებს, ცხოვრებაში მომხდარ მოვლენებს კომპოზიტორები მუსიკალურ ნაწარმოებებში ასახავენ, მოქანდაკეები კი - ქვებში. როგორც მუსიკაში, ასევე მოქანდაკობაში ნაწარმოების საფუძველს თემა, სიუჟეტი და გმირი (სახე) შეადგენს.

**“გაუმარჯოს, ჩემს
ხალხს!”**

მუსიკა რაუფ მამედოვის,
სიტყვები ზივარ აღაევასია.

▶ **“გაუმარჯოს, ჩემს ხალხს!”**

I სტროფი

Canımızla bağlıyq
Bu torpağa, bu elə,
Sıralanıb dağ kimi,
Gəlin verək əl-ələ.
Gəl bacım, gəl qardaşım,
Bir olaq, yumruq olaq.
Sinəsi dağlanmasın,
Bölünməsin bu torpaq.

მისამღერი:

Yaşa, yaşa, yaşa, mənim xalqım!
Yaşa, yaşa, yaşa, mənim xalqım!

II სტროფი

Ölsə, yada əyilməz,
Düşsə dara, çətinə,
Bu vüqarlı xalqımın,
Qurbanam qeyrətinə.
Türkün qolu бүкүlməz,
Türkün gücü түкənməz.
Bir kərə qalxan bayraq
Bir daha enməz, enməz.

მისამღერი.

ბოლოსათვის:

Yaşa, yaşa, yaşa, Azərbaycan!

1 "გაუმარჯოს, ჩემს ხალხს!" სიმღერა მისი ხასიათისა და შინაარსის მიხედვით მოცემული ძეგლებიდან ერთ-ერთთან შეადარეთ.

"20 იანვრის"
ძეგლის
კომპლექსი

"რკინის მუშტის"
ძეგლი

"დედის ძაბილის"
ძეგლი

"გმირი მეომრის"
ძეგლი

"თურქული სტილის რონდო"
მუსიკა ვოლფგანგ ამადეუს მოცარტისაა.

დასარტყამი
დოლი

2

"თურქული სტილის რონდოს"
და სურათზე ნაჩვენები
ქანდაკების მიხედვით
მოამზადეთ პრეზენტაცია
დასარტყამი დოლის შესახებ.

3

"თურქული სტილის
რონდოს" ერთი ნაწყვეტი
მისი რიტმის შესაბამისად
დასარტყამ დოლზე
დააკამპანირეთ.

გაკვეთილზე რა
მოგეწონათ ყველაზე
მეტად?

მუსიკასა და მხატვრულ
ნიმუშებში ნოვრუზის
დღესასწაული როგორ
შეიძლება გამოვსახოთ?

ნოვრუზის დღესასწაული აზერბაიჯანული ხალხის ერთ-ერთი საყვარელი დღესასწაულთაგანია. ეს დღესასწაული უძველესი ტრადიციებითა და თამაშებითაა მდიდარი. თამაშები აერთიანებს სპექტაკლს, მუსიკას, ცეკვას, პოეზიას და ხელოვნების სხვა სახეებს. ნოვრუზის დღესასწაულზე თამაშობენ "ქოსა-ქოსა", "თოკზე სიარულს", "დოღს", "დამალობანას", "ფინჯან-ფინჯან", "ბენოვშას"(იას) და სხვა მასობრივ გასართობ ეროვნულ თამაშებსა და სპექტაკლებს, იმართება ქამანდის (რკინის) სროლა, ჭიდაობა, ქვის აწევა, ცხენოსნობის შეჯიბრები. ეს თამაშები ხელოვნურობასა და სიმამაცეს ავლენს, ადიდებს სილამაზესა და კეთილსინდისიერებას. სახალხო სიმღერები და ცეკვები ამ თამაშების განუყოფელი ნაწილია.

ნოვრუზის დღესასწაულისგან შთაგონებულმა კომპოზიტორებმა, ამ თემაზე შექმნეს მრავალი სხვადასხვა მუსიკალური ნაწარმოები. ასე, რომ დღესასწაულის ზეიმებზე სახალხო მუსიკასთან ერთად, პროფესიონალური მუსიკალური ნიმუშებიც სრულდება.

“კეთილი იყოს თქვენი მოზრდნება, ჩემო ნოვრუზო!”

მუსიკა და ტექსტი
სეადათ ფარზიევისაა.

▶ **“კეთილი იყოს თქვენი
მოზრდნება, ჩემო ნოვრუზო!”**

I სტროფი

Yığıldı bütün ellər,
Yaza salam deməyə,
Gəldi güllər, çiçəklər
Sevinib, rəqs etməyə.
Yaşıl geydi tarlalar:
“Baxın, görün kim gəlib?
Gülər üzlü Novruzum
Bol bərəkət gətirib!”

მისამღერი:

Ay kosa-kosa, gəlsənə,
Bir sevinib-gülsənə.
Qaynayıb-qarıxsana,
Bizimlə oynasana.

II სტროფი

Bahar gəldi çöllərə,
Torpaq oyandı artıq.
Hər vaxt bahar gələndə
Sevinib ucalarıq.
Xoş gəlmisən, Novruzum!
Qədəmlərin mübarək!
Hər tərəfdə nəğmələr,
Dörd tərəfin gül-çiçək.

მისამღერი.

III სტროფი

Fındıq, qoz, badam, püstə,
Süfrələri bəzəyir,
Şəkərbura, paxlava,
Qonaqları gözləyir.
Qapılar döyüləndə
Soruşuruq: “Kimsən sən?”
Açıb, görürük yerdən
Papaq deyir: “Mənəm, mən!”

მისამღერი.

ბოლოსათვის:

Ay kosa-kosa, gəlsənə,
Gəlib salam versənə,
Çömçəni doldursana,
Kosanı yola salsana.
Ay kosa-kosa, gəlsənə,
Bir sevinib-gülsənə.
Qaynayıb-qarıxsana,
Bizimlə oynasana.

1

მოცემული ლექსებიდან აირჩიეთ “კეთილი იყოს თქვენი მოზრდნება, ჩემო ნოვრუზო!” სიმღერის შინაარსის შესაბამისი.

Mənəm qanadlı çiçək,
Adım isə kəpənək.
Al-əlvan xallarım var.
Qızıl kimi parıldar.

აბდულა შაიგი

Ey hörmətli müəllim,
Hər könüldə yerin var.
Hər kənddə, hər şəhərdə
Sənin meyvələrin var.

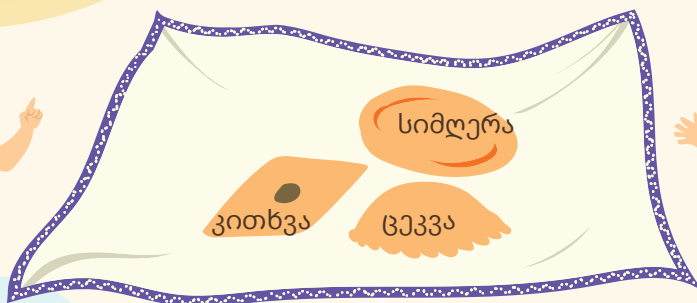
ბახტიარ ვაჰაბზადე

Qaranquş ol zaman gələr,
Yenə tikər yuvasını,
Qonar yaşıl ağaclara,
Oxur gözəl havasını.

აბას საჰეტი

▶ “მუსიკალური შეკვრის” თამაშის წესები:

დაიყავით 4 ჯგუფად. თითოეული ჯგუფის ერთი წარმომადგენელი მაგიდაზე არსებული ლანგრიდან იღებს სხვადასხვა ფორმის (კოლალი, ფახლავა, შექერბურა) სამ ცარიელ ბარათს, ერთ ლექსს და ერთ ბარათს ორი ნომრით (ზემოთ - საკუთარი ჯგუფის ნომერი, ქვემოთ - იმ ჯგუფის ნომერი, რომელთანაც შეკვრას გაცვლის). თითოეული ჯგუფი სამ ცარიელ ბარათზე წერს “ნოვრუზის” თემის შესაბამის ერთ სიმღერას, ერთი ცეკვის სახელს და ერთ კითხვას. შემდეგ მათ ლექსზე აწყობს და შეკვრას ამზადებს ორი ნომრის მქონე ბარათის მიხედვით, შეკვრები ჯგუფებს შორის იცვლება. ამ შეკვრებში არსებული ბარათების მიხედვით, ჯგუფები მორიგეობით სიმღერას ასრულებენ, ცეკვავენ და კითხვებს უპასუხებენ.

2

შეასრულეთ ბარათებზე მითითებული მუსიკალური ნიმუშების ერთი ნაწყვეტი და კითხვას უპასუხეთ.

ხელოვნების სახეების შესახებ კიდევ რის სწავლას ისურვებდით?

VI განყოფილება

მუსიკალური სურათები

- 19** პორტრეტი მუსიკაში
- 20** მუსიკალური ნატურმორტი
- 21** მუსიკალური ტილოები ბუნებაში
- 22** გამოფენაზე

მუსიკა და ფერწერა ხელოვნების სახეებია. ორივე სახეს აქვს მსგავსი და განსხვავებული გამომსახველობითი საშუალებები. ამ საშუალებებით მუსიკალურ და სახვით ნაწარმოებებში სხვადასხვა გმირის (სახის) გამოხატვაა შესაძლებელი.

როგორ შეიძლება
გამოვსახოთ პორტრეტი
მუსიკაში?

პორტრეტი არის ერთი ან რამდენიმე რეალური ადამიანის გამოსახულება. აქ ადამიანის გარეგნობის გამოსახვასთან ერთად, მისი შინაგანი სამყაროს, ხასიათის გამოხატვაცაა შესაძლებელი. პორტრეტის შექმნა ხელოვნების სხვადასხვა სახეშია შესაძლებელი. ამ ჟანრის ნაწარმოებებს შეუძლიათ კომპოზიტორები წაახალისონ მუსიკალური ნიმუშების შექმნისკენ. მუსიკალური პორტრეტების გამოსახვაც ნახატშია შესაძლებელი.

"მამაცო ჯარისკაცო, მტკიცედ იდექი!"
მუსიკა და სიტყვები შაჰინ მუსაოღლუსია.

"მამაცო ჯარისკაცო, მტკიცედ იდექი!"

I სტროფი

Çox sınıdı bizi zaman,
Neçə şəhid getdi qurban.
Sinəsiylə sipər olan –
İgid əsgər, möhkəm dayan!

II სტროფი

Salam Vətən, salam ana,
Çətin gündə bizi sına.
Qanla cavab verək qana –
İgid əsgər, möhkəm dayan!

მისამლური.

მისამლური:

Ya azad ol, ya candan keç, ya candan keç,
İki yoldan birini seç, birini seç,
Azadlığın şərbətin iç, şərbətin iç,
İgid əsgər, möhkəm dayan!

III სტროფი

Şəhid qanı axan torpaq,
Yad ayaqda qalmaz tapdaq.
Düşmənlərin qan qusacaq –
İgid əsgər, möhkəm dayan!

მისამლური.

დ

1

დახატეთ სიმღერის შინაარსისა და ხასიათის შესაბამისი ჯარისკაცის პორტრეტი.

2 მოცემული სქემის მიხედვით “მამაცო ჯარისკაცო, მტკიცედ იდექი” სიმღერის სტროფები იმღერეთ ორ ხმაში.

1-ელი ხმა	Çox sınađı bizi zaman,
მე-2 ხმა	Çox sınađı, çox sınađı,
1-ელი ხმა	Neçə şəhid getdi qurban,
მე-2 ხმა	Neçə şəhid, neçə şəhid,
1-ელი და მე-2 ხმა	Sinəsiylə sipər olan,
1-ელი ხმა	İgid əsgər, möhkəm dayan...
მე-2 ხმა	İgid əsgər, igid əsgər.

სონატა ინსტრუმენტალური
მუსიკალური ნაწარმოებია.
პათეტიკა სულის სიდიადეა.

**“პათეტიკური სონატის”
I ნაწილი**
მუსიკა ლუდვიგ ვან
ბეთჰოვენისა.

3 მოცემული ნიმუშებიდან აირჩიეთ “პათეტიკური სონატის” I ნაწილის ხასიათის შესაბამისი.

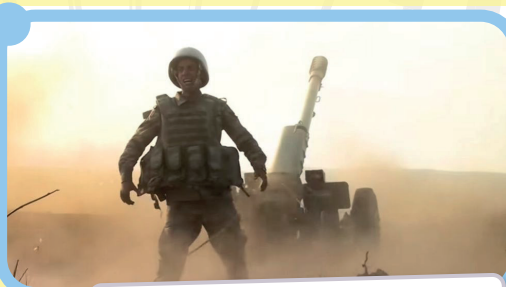
“ლენქარანის გოგონები”
ბოიუკალა მირზაზადე

“მენავთობეები”
თოფიზ ჯავადოვი

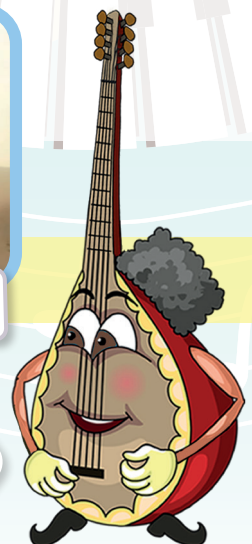

საყვარელი
მასწავლებელი

არტილერიისტი ვუსალი

რა გააკეთეთ გაკვეთილზე
დავლებების
შესასრულებლად?

როგორ
დავუკავშიროთ
ერთმანეთს მუსიკა და
ნატურმორტი?

ნატურმორტიც ხელოვნების ერთ-ერთი სახეა. ნატურმორტში უსულო ბუნების ნაირსახეობა და ნივთები ერთ ადგილას, ჯგუფურად არის გამოსახული. ნატურმორტებში გამოსახულია სხვადასხვა ნივთი (საყოფაცხოვრებო ნივთები, ყვავილები, ხილი, მუსიკალური ინსტრუმენტები, იარაღი და ა.შ.). ასეთ ნახატებში გამოსახული ყოველი ნივთი ადამიანის ცხოვრების წესზე, მის ხასიათსა და ფსიქოლოგიურ მდგომარეობაზე მეტყველებს.

მუსიკაც უსულო ბუნების ნაირსახეობის, სხვადასხვა ნივთის გამოსახულებებს მუსიკალური გამომსახველობითი საშუალებების, მელოდიური და ხმაურიანი ხმების კომბინაციით გადმოსცემს. ზოგიერთი მუსიკალური ნაწარმოების სახელში, სიმღერების ტექსტშიც შესაძლებელია ნატურმორტის "დანახვა".

"ექსპრომტი ნომერი 2"
მუსიკა ფიქრეთ ამიროვის.

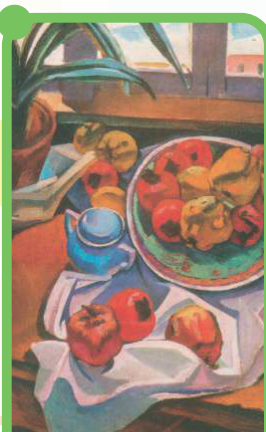
ექსპრომტი
ინსტრუმენტალური
მუსიკალური
ნაწარმოებია.

1

აირჩიეთ "ექსპრომტი ნომერი 2" ხასიათის
შესაბამისი ნატურმორტი.

"ნატურმორტი
ხანჯლით"
მაგომედ დიბიროვი

"ნატურმორტი"
თოლრულ
ნარიმანბეიოვი

"ნატურმორტი
წიგნით"
ანრი ფანტენ-ლატური

ორკუზიანი
აქლემი
ბულგერ ზკა

მ 2

“ვარდის” სიმღერის მონიშნული
ნაწილი იმღერეთ კანონის ფორმით.

“ვარდი”

მუსიკა ჰათამ ნაბიოდლუს,
სიტყვები აბდულა შაიგისაა.

“ვარდი”

Qızıl güləm, qızıl gül,
Məni sevər hər könül.
Yaşıldır incə belim,
Qızıldandır hər telim.

Səhər erkən açaram,
Gözəl qoxu saçaram.
Ətrim tutar hər yanı,
Mənim kimi gül hanı?!

Mən əllərdə gəzəram,
Süfrələri bəzəram.
Mənəm gözəl qızıl gül,
Sən ey qönçəm, açıl, gül.

მე-2 ხმა

“ვარდი”
ფატიმა ყურბანოვა

1-ლი ხმა

Qızıl güləm, qızıl gül,
Məni sevər hər könül.

Yaşıldır incə belim,
Qızıldandır hər telim.

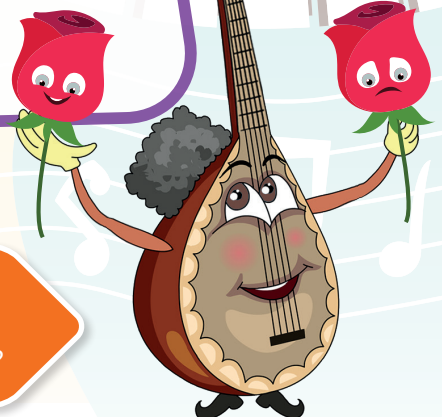
Yaşıldır incə belim,
Qızıldandır hər telim.

..... Qızıl güləm, qızıl gül,
..... Məni sevər hər könül.
..... Yaşıldır incə belim,
..... Qızıldandır hər telim.
Yaşıldır incə belim,
Qızıldandır hər telim.

ბოლოსათვის:

Qızıl güləm, qızıl gül.

გაკვეთილზე თქვენი განწყობის
მიხედვით
ვაზაში რომელ ვარდს ჩადებდით?

ბუნების ტილოები მუსიკაში

უძველესი დროიდან ბუნება მხატვრების, მწერლების და კომპოზიტორებისთვის შთაგონების წყარო იყო. ხელოვნების ყველა სახეში ბუნების გამოსახულება არასოდეს ყოფილა მხოლოდ ფოტოგრაფიული. ხელოვნების ნიმუშებში ბუნება თითქოს ცოცხლდება. ბუნების ტილოები (პეიზაჟი) ისეთია, როგორადაც ადამიანი მას აღიქვამს: სევდიანი ან ხალისიანი, ჩაფიქრებული ან დიადი.

როგორც პორტრეტი და ნატურმორტი, ბუნებაც მუსიკალურ ნაწარმოებებში მუსიკალური გამომსახველობითი საშუალებების დახმარებით არის ასახული. ზოგიერთ მუსიკალურ ნაწარმოებში შესაძლებელია მოჩვენებითი ან იმიტირებული ჩიტების მღერა, მდინარის ხმაური, ქარიშხლის ხმა, ზღვის ტალღების ხმის მოსმენაც შეიძლება.

როგორ დავაკავშიროთ
ფერწერასთან
მუსიკა, რომელიც
გამოსახავს მუსიკას?

“ჩემი აზერბაიჯანი”

მუსიკა ფოლად ბულბულოღლუსი,
სიტყვები მასტან გუნარისაა.

“გუდიალჩაის ხეობა”

სეთთარ ბეჰლოღლუაძე

“ზანგილანის ვენახები”

ნადირ აბდურრაჰმანოვი

შინაარსისა და ხასიათის მიხედვით შეადარეთ “ზანგილანის ვენახების” და “გუდიალჩაის ხეობის” სურათები სიმღერას “ჩემი აზერბაიჯანი”.

▶ "ჩემი აზერბაიჯანი"

I სტროფი

Qoy mən yenə söhbət açım ilk baharımdan,
Nəğməm ilə bir də keçim öz diyarımdan.
Qoy mən yenə söhbət açım ilk baharımdan,
Nəğməm ilə bir də keçim öz diyarımdan!

მისამლური:

Bol bəhrəli Muğan düzü,
Mil düzü, Şirvan düzü
Gəl, gəl deyir şəh Azərbaycan!
Tər gülləri şəfalıdır,
Göygöl nə səfalıdır,
Hər yanı gülşən Azərbaycan!

II სტროფი

El qızları düzüm-düzüm Kür qırağında,
Min gül açıb Gəncəmizin hər budağında.
Dost elləri Qarabağın dağ vüqarlıdır,
Gen çölləri bu torpağın xoş baharlıdır!

მისამლური.

III სტროფი

Hər damlası laylay çalan göy Xəzərim var.
Hər ulduzu nəğməm olan min şəhərim var.
Keçdim yenə çiçək-çiçək hər mahalımdan,
Öz yurdunun doymaz ürək yüz vüsalından!

მისამლური.

ბოლოსათვის:

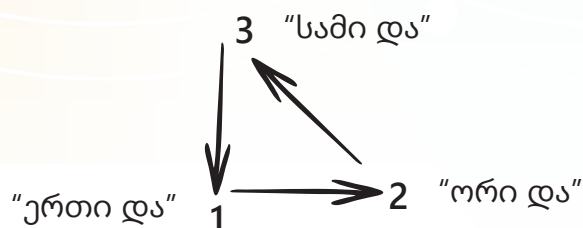
Hər yanı gülşən Azərbaycan!

მ

2

გაუწიეთ დირიჟორობა "ჩემი აზერბაიჯანი"
სიმღერის შესრულებას.

დირიჟორობის სქემა

2 ნომერი კონცერტიდან ("ზაფხული")
"ქარიშხალი" მუსიკა ანტონიო
ვივალდისაა.

მ
3

"ქარიშხალი" მუსიკალურ ნიმუშში გამოყენებული
მუსიკალური ინსტრუმენტების სახელი ჩაწერეთ ცხრილში.

აზერბაიჯანული მუსიკალური
ინსტრუმენტებით შესრულებისას

ევროპული მუსიკალური
ინსტრუმენტებით შესრულებისას

ვიოლინო

დაფი

ფლეიტა

თარი

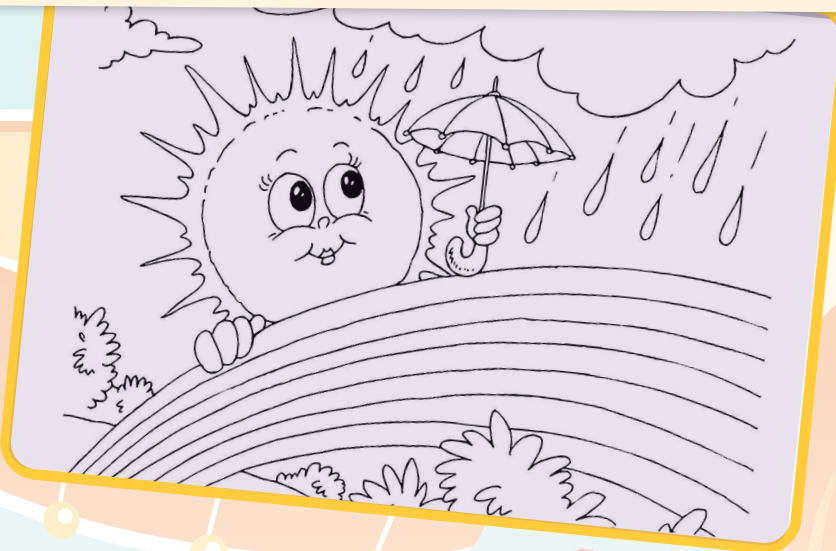
დასარტყამი

არფა

მ
4

გააფერადეთ სამუშაო ფურცელზე მოცემული სურათი
"ქარიშხალი" მუსიკალური ნიმუშის ხასიათის შესაბამისად.

მიიღეთ პასუხი გაკვეთილზე წამოჭრილ კითხვებზე?

როგორ შევამჩნიოთ
მუსიკისა და ნახატების
შესაბამისობა?

სხვადასხვა გმირების, ცხოვრებისეული მოვლენების, მშვენიერი ბუნების ტილოების ამსახველი სახვითი ნაწარმოებებიდან სხვადასხვა გამოფენა იმართება. გამოფენებში მეგზურები სტუმრებს ნატურმორტის, პორტრეტისა და პეიზაჟის შინაარსს გააცნობენ. ზოგჯერ გამოფენებზე ნაჩვენებ სახვითი ხელოვნების ნიმუშების შესაბამისი მუსიკალური ნაწარმოებებიც სრულდება. ეს მუსიკალური ნაწარმოებები გამოფენიდან მიღებულ შთაბეჭდილებებს კიდევ უფრო ამდიდრებს.

“გმირები”

აზერბაიჯანული
ხალხური ცეკვა

გ
1

მოცემული სურათებიდან აირჩიეთ სურათი დასახელებით, რომელიც შეესაბამება ცეკვა “გმირების” შინაარსსა და ხასიათს.

“ზანგილანის ვენახები” ნადირ
აბდურაჰმანოვი

“ლანქარანის გოგონები”
ბოიუკალა მირზაზადე

“ნატურმორტი ხანჯლით”
მაგომედ დიბიროვი

“გუდიალჩაის ხეობა”
სატარ ბაჰლულზადე

“ორკუზიანი აქლემი”
გულგენ ხჰა

“მენავთობეები”
თოფიგ ჯაჰადოვი

“ნატურმორტი წიგნით”
ანრი ფანტენ-ლატური

“ნატურმორტი” თოდრულ
ნარიმანბეიოვი

“სიმღერა სურათების შესახებ”
მუსიკა გრიგორი გლადკოვ-იუგინისა,
სიტყვები ალექსანდრე კუშნერისაა.

▶ “სიმღერა სურათების შესახებ”

I სტროფი

Görsən əgər sən şəkində
Çəkilib çay dərədə,
Ya küknar bəyaz örtükdə,
Ya bulud bağ üstündə,
Ya geniş qarlı düzənlik,
Ya tarla və daxma var.
Bu şəkillərə deyərdik:
Bu ki mənzərə, dostlar.

II სტროფი

Görsən əgər sən şəkində
Fincan vardır masada,
Ya şirə böyük qrafində,
Ya güllər büllur vazda,
Ya bürünc qab çəkilibdir,
Ya armud və yaxud tort.
Bu şəkillərə deyərdik:
Bu ki dostlar, natürmort.

III სტროფი

Görsən əgər sən şəkindən
Baxır bizlərdən biri,
Ya padşah qədim geyimdə,
Ya fəhlədir fikirli,
Ya pilot və ya rəqqasdır,
Ya bir qız saçında lent.
Bu şəkillərə deyərdik:
Bu ki, dostlarım, portret.

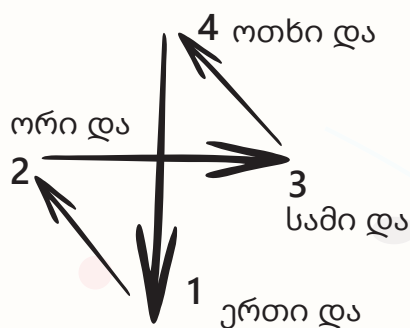

2 “სიმღერა სურათების შესახებ”-ის
შესრულებისას იდრიჟორეთ.

3 დახატეთ სურათები
სიმღერის სტროფების
შინაარსის მიხედვით

იდრიჟორობის სქემა

როგორ დაასრულებდით
წინადადებას?
“ახლა მე ვიცი, რომ...”

VII განყოფილება

საკონცერტო- დარბაზში

23 "ჩემო ძვირფასო, ჩემო
სამშობლო!"

24 აფიშა

25 კონცერტისთვის
მზადება

26 საზეიმო კონცერტი

საკონცერტო დარბაზი, ოპერის თეატრი და ფილარმონია ყოველი ქალაქის კულტურული ცხოვრების განუყრელი ნაწილია. ასეთ ადგილებში მუსიკალური ფესტივალები, კონცერტები და სხვა მნიშვნელოვანი ღონისძიებები იმართება. საკონცერტო დარბაზებში ადამიანები მოსმენილ მუსიკას განიცდიან, მათში დადებითი ენერგია და სასიამოვნო ემოციები წარმოიქმნება.

“ჩემო ძვირფასო, ჩემო სამშობლო!”

ჩვეულებრივ, დღესასწაულებზე, ისტორიულ დღეებზე, შემოქმედებით ღამეებზე და სხვა ღონისძიებებზე კონცერტები იმართება. მუსიკალური კოლექტივები საკუთარ მხატვრულ მიღწევებს, შესრულების დონეს აჩვენებენ და ამით საკუთარ ერთობას, დისციპლინასა და შესრულების უნარს ავლენენ. კონცერტი შეიძლება შედგებოდეს ერთი და იმავე ან განსხვავებული ხასიათის ერთი ან რამდენიმე ხელოვნების სახის კონცერტის ნომრებისგან.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის დღეს მიძღვნილ კონცერტებში უფრო ხშირად სამამულო თემატიკის ნაწარმოებები სრულდება. ამ კონცერტებზე აუცილებლად ჟღერს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო ჰიმნი.

როგორ განვსაზღვროთ კონცერტში მონაწილე კოლექტივების საშემსრულებლო დონე?

დ

1

სამუშაო ფურცლების საფუძველზე წარმოადგინეთ პრეზენტაცია ვოკალურ და საცეკვაო კოლექტივების შესახებ.

ვოკალური კოლექტივი

- მიეცით ვოკალურ კოლექტივებს წერილობითი აღწერა.
- მოიყვანეთ მაგალითები.
- უპასუხეთ კითხვას: რას ნიშნავს ვოკალური კოლექტივის საშემსრულებლო დონე?

საცეკვაო კოლექტივი

- მიეცით საცეკვაო კოლექტივებს წერილობითი აღწერა.
- მოიყვანეთ მაგალითები.
- უპასუხეთ კითხვას: რას ნიშნავს საცეკვაო კოლექტივის საშემსრულებლო დონე?

“იალლი!”

აზერბაიჯანული ხალხური ცეკვა!

“დელილოი, დელილოი დასტანი!”

თურქული ხალხური ცეკვა!

2

შეავსეთ ცხრილი მოცემული სიტყვების გამოყენებით.

ცეკვის ხასიათი: ზეიმიანი, ფიქრიანი, მზიარული, სახუმარო

აკომპანიმენტი: ტაშის დაკვრა, თითების ტკაცუნი, სასულე ინსტრუმენტები, დასარტყამი ინსტრუმენტები

ანსამბლის სახეობა: დუეტი, ტრიო, კოლექტივი

ცეკვის სახელი	ცეკვის ხასიათი	აკომპანიმენტი	ანსამბლის სახეობა
"იალლი"	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆
"დელილოი, დელილოი დასტნი"	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆

▶ "აზერბაიჯანი"

I სტროფი

Bu dünyanın bir adı var
Canım mənim, məmləkətim!
Günəş kimi daim yanar
Odlar yurdu, məhəbbətim!

Qoy ucalsın zirvələrə
O yenilməz bayrağımız!
Qayıdacaq bir gün yenə
Hər bir qarış torpağımız.

მისამლერი:

Hər bir elin öz yeri var,
Mənim elim doğma diyar.
Gözəllikdə o bir bahar,
Gələcəyə işiq saçar.

Qurban olum, Azərbaycan,
Bu müqəddəs torpağına!
Baxıb igid övladına
Qoy sevin sin hər bir ana!

"აზერბაიჯანი"

მუსიკა ჰუსეინ აბდულაევის,
სიტყვები ისმაილ დადაშოვისაა.

II სტროფი

Öz sözü var, hörməti var
Ölkələrin arasında.
Belə gözəl, belə zəngin var
Dünyanın harasında?!

Vətənimin məğrur gücü,
Öz ürəyi, ilhamı var.
Xoş günlərə gedən yolda
Bir əbədi bayramı var.

მისამლერი.

3

გუნდური შესრულების წესების დაცვით შეასრულეთ სიმღერა "აზერბაიჯანი".

გაკვეთილზე რომელი თქვენი აქტივობის მიხედვით მოიწონებთ საკუთარ თავს?

როგორ მოვახდინოთ "ჩემო ძვირფასო ჩემო სამშობლო!" სახელწოდების კონცერტის ორგანიზება?

ნებისმიერი კონცერტი ტარდება გარკვეული პროგრამის საფუძველზე. პროგრამა არის კონცერტზე შესასრულებელი ნომრების სია. კონცერტის საინტერესო და ეფექტური რომ იყოს, პროგრამაში შეაქვთ სხვადასხვა ხასიათის, ჟანრის და ფორმის საკონცერტო ნომრები. პროგრამის შედგენისას ხდება განხილვა, შედეგად კი განისაზღვრება შესასრულებელი კონცერტის ნომრები.

კონცერტის შესახებ ინფორმაციის მისაღებად საკმარისია აფიშის გაცნობა. აფიშაზე მითითებულია კონცერტის სახელი (თემა), ჩატარების თარიღი, დრო და კონცერტის ჩატარების ადგილი.

"აზერბაიჯანი"

მუსიკა ჰუსეინ აბდულაევის, სიტყვები ისმაილ დადაშოვისაა.

დ

1

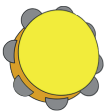
სიმღერის შესრულებისას მისამღერი მონიშნული მარცვლების შესაბამისად მუსიკალურ ინსტრუმენტებზე დარტყმით დააკამპანირეთ.

"აზერბაიჯანი"

მისამღერი:

Hər bir elin öz yeri var,
Mənim elim doğma diyar.
Gözəllikdə o bir bahar,
Gələcəyə işiq saçar.

Qurban olum, Azərbaycan,
Bu müqəddəs torpağına!
Baxıb igid övladına
Qoy sevinisin hər bir ana!

Qurban olum, Azərbaycan,
Bu müqəddəs torpağına!
Baxıb igid övladına,
Qoy sevinisin hər bir ana!

▶ აფიშა

მ

2

“ჩემო ძვირფასო, ჩემო სამშობლო!” კონცერტის აფიშისთვის მთელი წლის განმავლობაში განხილულიდან აირჩიეთ 6 მუსიკალური ნიმუში და შეავსეთ ცხრილი.

№	მუსიკალური ნიმუშის სახელი	მუსიკალური ნიმუშის ჟანრი	მუსიკალური ნიმუშის ხასიათი	არჩევის დასაბუთება
1	☆☆☆	სიმღერა	☆☆☆	☆☆☆
2	☆☆☆	სიმღერა	☆☆☆	☆☆☆
3	☆☆☆	სიმღერა	☆☆☆	☆☆☆
4	☆☆☆	ცეკვა	☆☆☆	☆☆☆
5	☆☆☆	ცეკვა	☆☆☆	☆☆☆
6	☆☆☆	ცეკვა	☆☆☆	☆☆☆

“ჩემო ძვირფასო, ჩემო სამშობლო!” კონცერტში როგორი ხელოვნების ნიმუშებს ჩართავდით?

მზადება კონცერტისთვის

რას ნიშნავს
კონცერტისთვის
მზადყოფნა?

კონცერტისთვის მზადებისას ტარდება რამდენიმე მეცადინეობა (რეპეტიცია). ბოლოს ტარდება საბოლოო რეპეტიცია, რომელიც შეიძლება ჩაითვალოს კონცერტად მაყურებლის გარეშე. ამ დროს მოწმდება ერთი კოლექტივის კონცერტისთვის მზადების შედეგი. რადგან კონცერტის ჩატარების თარიღი ცნობილია, ბოლო რეპეტიცია რამდენიმე დღით ადრე ტარდება.

რეპეტიციის მიმდინარეობისას ხორციელდება გარკვეული ორგანიზაციული სამუშაოები:

1. პროგრამაში შეტანილი თითოეული კონცერტის ნომრის სცენაზე ჩვენება;
2. თითოეული მონაწილესთან, ანსამბლთან და კოლექტივთან ცალკე რეპეტიციის ჩატარება;
3. ცეკვისა და ვოკალური მუსიკის ნომრების სტრუქტურის დაზუსტება და სხვა.

▶ "რეპეტიციის" თამაშის წესები:

დაიყავით ექვს ჯგუფად. თითოეული ჯგუფის ერთი წევრი მიუახლოვდეს მაგიდას რიგის მიხედვით. ისინი მაგიდიდან იღებენ შეფასების ცხრილს და აფიშაზე მითითებული მუსიკალური ნომრების (კონცერტის ნომრების) სახელებიანი ბარათებიდან ერთ ბარათს და წარუდგინოს საკუთარ ჯგუფს. რიგის მიხედვით ჯგუფურად შეასრულეთ ბარათზე მითითებული მუსიკალური ნომერი. დანარჩენი ჯგუფების გამოსვლა შეაფასეთ ცხრილის მიხედვით.

მ

1

**მოცემული ცხრილის საფუძველზე შეაფასეთ
ჯგუფების შესრულება.**

ჯგუფის ნომერი	კონცერტის ნომრის სახელი	ხასიათის შესაბამისი p და f შესრულება "+" ან "-"	ტემპისა და რიტმის შესაბამისი აკომპანემენტი "+" ან "-"
1	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆
2	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆
3	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆
4	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆
5	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆
6	☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆

რომელი კონცერტის ნომერი და ვისი
შესრულება მოგეწონათ ყველაზე მეტად?

როგორ შეიძლება კონცერტის განწყობა გადაეცეს მაყურებელს?

1 აფიშაზე მითითებული პირველი სიმღერის შესრულებისას გამოიყენეთ რიტმული აკომპანემენტი დასარტყამი ინსტრუმენტებით.

2 აფიშაზე მითითებული პირველი ცეკვა შეასრულეთ მისი ხასიათის შესაბამისად.

3 აფიშაზე მითითებული მეორე სიმღერის შესრულებისას გამოიყენეთ მეტალოფონი რიტმული აკომპანემენტისთვის.

4 აფიშაზე მითითებული მეორე ცეკვა შეასრულეთ მისი ხასიათის შესაბამისად.

5 აფიშაზე მითითებული მესამე სიმღერის შესრულებისას გამოიყენეთ ტაშის დაკვრა რიტმული აკომპანემენტისთვის.

6 აფიშაზე მითითებული მესამე ცეკვა შეასრულეთ მისი ხასიათის შესაბამისად.

კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება !!!

რა ემოციები განიცადეთ
დღევანდელ კონცერტზე?

▶ "მუსიკალური საჩუქარი" თამაშის წესები:

მეგობრები საზი და სალამური გთავაზობენ საინტერესო თამაშს. თამაშში ყველა კითხვაზე პასუხის გაცემითა და დავალების შესრულებით თქვენ მოიპოვით მუსიკალურ საჩუქარს. ყოველი დავალება ან კითხვა 1 ქულით შეფასდება. საჩუქრის მოსაპოვებლად 16 ქულის შეგროვება გჭირდებათ.

თქვით "შენგიულიუმ, შუნგიულიუმ, მენგიულიუმ" მუსიკალური სპექტაკლის შინაარსის შესაბამისი ანდაზა.

"იცოცხლე, ჩემო ხალხო! სიმღერა შეასრულეთ "რკინის მუშტის" მონუმენტის მიერ გამოწვეული გრძნობებს შესაბამისად.

• ნელი • საშუალო • სწრაფი

"კეთილი იყოს შენი მობრძანება, ჩემო ნოვრუხო!" სიმღერა რა ტემპშია?

"გამბედავო ჯარისკაცო, მტკიცედ იდექი!" სიმღერა მისი ტემპის შესაბამისად იმღერეთ.

"ყვავილი ბაღში" სიმღერა f (ძლიერი) და p (ნაზი) დინამიკით იმღერეთ.

"ბეხთიარი" კინოფილმში "მეგობრობის სიმღერა" რა დინამიკური შეფერილობებით სრულდება?

"პატარა დირიჟორის" სიმღერაში ზედა რეგისტრში რომელი მუსიკალური ინსტრუმენტების სახელებია ნახსენები?

დასარტყამი დოლის მუსიკალური ინსტრუმენტის ხმა რომელ რეგისტრს ეკუთვნის?

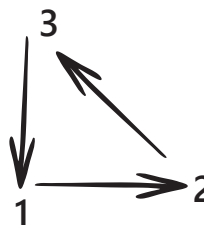

მუსიკალური ინსტრუმენტი დოლი მისი ტემბრის მიხედვით რომელ მუსიკალურ ინსტრუმენტს შეიძლება შევადაროთ?

ვივალდის "ქარიშხლის" მუსიკალური ნიმუში რომელ მუსიკალურ ინსტრუმენტებზე სრულდება: ევროპულზე თუ აზერბაიჯანულზე?

სქემის შესაბამისად დირიჟორობით შეასრულეთ სიმღერა "ჩემი აზერბაიჯანი".

"მეგობრობის სიმღერა" მისი მეტრის მიხედვით რომელ ჟანრს გვახსენებს?

"ყოველი წვეთით ლაილას შემსრულებელი, ლურჯი ხაზარი მაქვს" სტრიქონის მქონე სიმღერა რომელ წყობაშია დაწერილი?

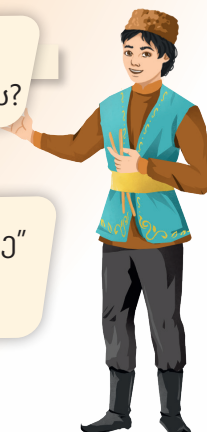
ბეთჰოვენის "პატეტიკური სონატას" წყობის შესაბამისი ნილაბი აირჩიეთ.

აზერბაიჯანული ხალხური ცეკვა "გმირები" მისი რიტმის მიხედვით რომელ ცეკვებს ჰგავს?

შეასრულეთ სიმღერა "დილარე" და მისი რიტმის შესაბამისად ტაში დაუკარით.

რა ვისწავლეთ

- მუსიკის გამომსახველი საშუალებები
- აზერბაიჯანული და ევროპული მუსიკალური ინსტრუმენტები
- დირიჟორობის სქემები
- მარტივი მუსიკალური ინსტრუმენტები
- მოსმენისა და სიმღერის წესები
- მუსიკალური კოლექტივები
- ერთხმიანი და ორხმიანი მელოდიები
- მუსიკის ხასიათი
- ხალხური მუსიკა და პროფესიონალური მუსიკა
- ცეკვა და მუსიკალურ ინსტრუმენტებზე დაკვრა
- ნოტების სახელები
- ნოტებისა და პაუზების ხანგრძლივობა
- მუსიკალური ინტერვალები

- მუსიკალური ფორმები
- მუსიკალური ჟანრები
- მუსიკალური სახე (გამომსახველობა)
- მუსიკალური თამაშები

დიპლომი

ექლევა

მუსიკის სამყაროში
მოგზაურობის პირველი ეტაპის
წარმატებით გავლის გამო

თქვენ ოთხი წლის განმავლობაში მუსიკის სამყაროს
შესწავლაში პირველი ნაბიჯები გადადგით.
სახელმძღვანელოებიც დაგეხმარნენ. იმედი გვაქვს, რომ
მომავალშიც ისინი როგორც ახლო მეგობრები ყოველთვის
თქვენს გვერდით იქნებიან!

Ney

სალამური

Saz

საზი

Buraxılış məlumatı

MUSİQİ 4

*Ümumi təhsil müəssisələrinin 4-cü sinifləri üçün
Musiqi fənni üzrə*

DƏRSLİK

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər: **Nərgiz Rəcəbova**
Şəhla Quliyeva
Zemfira Əliyeva

Buraxılışa məsul	Rafiq Kazımov
Dizayner və səhifələyici	Sufi Səfərli
Rəssam	Məziyə Tağıyeva
Multimedia mütəxəssisi	Kənan Yusifzadə
Redaktor və korrektor	Nigar Əliyeva
Texniki redaktor	Sevinc Yusifova
Baş redaktor	Samirə Bektəşi
Texniki direktor	Allahverdi Kərimov
Nəşriyyat direktoru	Sevil İsmayılova

Rəqəmsal mobil texnologiyaların (animasiyalar, multimedia və QR kodlar) dərslik və dərs vəsaitlərində istifadəsinin ideya müəllifi **Rafiq Kazımov**

© “Şərq-Qərb” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin qrif nömrəsi: 2023-026

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi 7,1. Fiziki çap vərəqi 10. Formatı 57x82^{1/8}.
Kəsimdən sonra ölçüsü: 195x275. Səhifə sayı 80.
Şriftin adı və ölçüsü: məktəb qarnituru 10-12. Ofset kağızı. Ofset çapı.
Sifariş . Tiraj 152250. Pulsuz. Bakı – 2023

Əlyazmanın yığma verildiyi və çapa imzalandığı tarix: 26.05.2023

Çap məhsulunu hazırlayan:
“Şərq-Qərb” ASC
(Bakı, AZ1143, Hüseyn Cavid pr., 111)

Çap məhsulunu istehsal edən:
“Şərq-Qərb” ASC
(Bakı, AZ1123, Aşıq Ələsgər küç., 17)

Əziz məktəbli!

**Bu dərslik sizə Azərbaycan dövləti tərəfindən
bir dərs ilində istifadə üçün verilir.**

**O, dərs ili müddətində nəzərdə tutulmuş bilikləri
qazanmaq üçün sizə etibarlı dost və yardımçı olacaq.**

**İnanırıq ki, siz də bu dərsliyə məhəbbətlə yanaşacaq,
onu zədələnmələrdən qoruyacaq, təmiz və səliqəli
saxlayacaqsınız ki, növbəti dərs ilində digər məktəbli
yoldaşınız ondan sizin kimi rahat istifadə edə bilsin.**

Sizə təhsildə uğurlar arzulayırıq!

